

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Křížem krážem Nymburkem – edukační program pro základní školy

Nymburk in the Changes of Time

Markéta Ševcová

Vedoucí práce: PhDr. Hana Havlůjová, Ph.D.

Studijní program: Edukace a interpretace v oblasti kulturního dědictví

Odevzdáním této diplomové práce na téma Křížem krážem Nymburkem – edukační program pro základní školy potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 4. 12. 2023

Mé poděkování patří paní PhDr. Haně Havlůjové, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a podnětné připomínky.

ABSTRAKT

Cílem této diplomové práce je sestavit a následně v praxi zrealizovat edukační program zaměřený na historii královského města Nymburka. Edukační program je nazván Křížem krázem Nymburkem aneb Nymburk v proměnách dějin. Cílem této práce je vymyšlené edukační programy vyzkoušet v autentickém prostředí a získat zpětnou vazbu na vytvořené programy od žáků. Diplomová práce se zaměřuje ve své teoretické části na porovnání edukačních programů v okrese Nymburk, jež nabízejí paměťové instituce: Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem, Polabské muzeum Poděbrady, Polabské národopisné muzeum Přerov nad Labem, Městské muzeum Nymburk a zámek Loučeň. Teoretická část se dále věnuje historii královského města Nymburka a vybraným osobnostem, které mají k Nymburku vazbu. Historická data, která popisují historický vývoj města Nymburka jsou poté využita v praktické části, kde jsou prezentovány konkrétní navržené edukační programy, které byly také s žáky realizovány. Praktická část se dělí na další podkapitoly, kde jsou představeny tři části edukačního programu. Jednotlivé části edukačního programu mohou být využity jak samostatně, tak jako ucelený edukační program zaměřený na historii města Nymburka. Ke každému edukačnímu programu jsou vytvořeny tři části – první, která popisuje edukační program, druhá, která obsahuje zápis edukačního programu do tabulky pro lektory a třetí část, která obsahuje popis realizace programu s žáky. Závěr diplomové práce je věnován zhodnocení edukačních programů a jejich realizací.

KLÍČOVÁ SLOVA

Nymburk, edukační program, Bohumil Hrabal, Božena Němcová, Bohuslav Matěj Černohorský, Alfons Mucha, SOKA Nymburk, Polabské muzeum Poděbrady, Muzeum Nymburk

ABSTRACT

The aim of this diploma thesis is to compile and subsequently implement an educational programme focused on the history of the royal town of Nymburk. The educational programme is called Křížem krážem Nymburkem or Nymburk in the Changes of Time. The aim of this work is also to reveal the weaknesses of the educational programme that has already been implemented and to suggest changes for further implementation. The first part of the thesis focuses on a comparison of educational programmes in Nymburk district offered by the following remembrance institutions: the State District Archive of Nymburk, located in Lysá nad Labem, the Polabské muzeum Poděbrady, the Polabské národopisné muzeum Přerov nad Labem, the Nymburk City Museum and the Loučeň castle. In this part the thesis also deals with the theory of educational programmes, how the programmes should be created from a professional point of view, what educational elements should be included according to the age category. A suitable tool for primary school pupils is experiential pedagogy, which is also used in the submitted educational programme. The thesis also briefly deals with the history of the royal town of Nymburk in one of its parts and then goes to the concept of the educational programme. The educational programme itself focuses on informing local primary school children about the history of the city that they live in, using elements of experiential pedagogy and other appropriate tools.

KEYWORDS

Nymburk, education program, Bohumil Hrabal, Božena Němcová, Bohuslav Matěj Černohorský, Alfons Mucha, SOKA Nymburk, Polabské muzeum Poděbrady, Muzeum Nymburk

Obsah

Úvod	8
1. Teoretická část	9
1.1 Edukační programy v nymburském okrese zaměřené na kulturní dědictví.....	11
1.1.1 Vlastivědné muzeum Nymburk.....	11
1.1.2 Polabské muzeum Poděbrady.....	12
1.1.3 Polabské národopisné muzeum Přerov nad Labem.....	14
1.1.4 Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem.....	16
1.1.5 Zámek Loučeň.....	17
1.1.5.1 Stručná historie zámku.....	17
1.1.5.2 Programy pro školy na zámku Loučeň	18
1.2 Zhodnocení nabízených programů v nymburském okrese	22
1.3 Historie královského města Nymburka	23
1.3.1 Založení města	24
1.3.2 Dominikánský klášter – založen společně s městem.....	25
1.3.3 Eliška Přemyslovna v Nymburce	25
1.3.4 Doba slávy a moci	26
1.3.5 Důsledky stavovského odboje	27
1.3.6 Nymburk za třicetileté války	27
1.3.7 Nymburk po třicetileté válce	27
1.3.8 Božena Němcová v Nymburce	28
1.3.9 Rozvoj města koncem 19. století a ve století 20.	28
1.3.10 Nymburk během 2. světové války	30
1.3.11 Nymburk po 2. světové válce	30

1.3.12	Nymburk po roce 1989	31
1.3.13	Nymburk v současnosti (2023).....	31
1.4	Významné osobnosti spojené s Nymburkem	32
1.4.1	Eliška Přemyslovna (12. 1. 1292 – 28. 9. 1330).....	32
1.4.2	Bohuslav Matěj Černoohorský (16. 2. 1684 – 1742)	32
1.4.3	Božena Němcová (4. 2. 1820 – 21. 1. 1862).....	33
1.4.4	Alfons Mucha (24. 7. 1860 – 14. 7. 1939).....	34
1.4.5	Bohumil Hrabal (28. 3. 1914 – 3. 2. 1997).....	34
2	Praktická část.....	36
2.1	Koncepce edukačního programu Křížem krážem Nymburkem aneb Nymburk v proměnách dějin	36
2.1.1	Křížem krážem Nymburkem: Historie města od založení po současnost	36
2.1.1.1	Popis programu – Historie města od založení po současnost	36
2.1.1.2	Popis realizace programu Historie města od založení po současnost	38
2.1.1.3	Formulář pro tvorbu edukačních programů – Historie města od počátku po současnost ⁴⁰	
2.1.2	Křížem krážem Nymburkem: Významné stavby – zaměřeno na architekturu 43	
2.1.2.1	Popis programu – Významné stavby - zaměřeno na architekturu	43
2.1.2.2	Popis realizace programu – Významné stavby - zaměřeno na architekturu 46	
2.1.2.3	Formulář k tvorbě edukačních programů – Významné stavby – zaměřeno na architekturu.....	47
2.1.3	Křížem krážem Nymburkem: Významné osobnosti	51
2.1.3.1	Popis programu – Významné osobnosti	51
2.1.3.2	Popis realizace programu Významné osobnosti	53
2.1.3.3	Formulář pro tvorbu edukačních programů – Významné osobnosti	54

Závěr.....	57
Seznam použité literatury	58
Seznam použitých internetových zdrojů.....	60
Přílohy	61

Úvod

Diplomová práce se zabývá ve své teoretické části historií královského města Nymburka a historické poznatky z teoretické části práce jsou pak využity v části praktické, která je zaměřena na tvorbu edukačních programů. Tvorbu edukačních programů, zaměřených na historii královského města Nymburka jsem si vybrala proto, že nabídka takových programů v Nymburce zcela chybí a mým záměrem je nabídnout vytvořené edukační programy dále k použití muzeu v Nymburce.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části je nejprve lehce rozebrána problematika tvorby edukačních programů v kulturně – historickém prostředí. Následuje rozbor nabízených edukačních programů v nymburském okrese, ze kterého nejlépe vyšel soukromý subjekt a sice Zámek Loučeň. Další část práce se věnuje stručné historii královského města Nymburka a významným osobnostem spojených s Nymburkem. Na tuto teoretickou část o historii města pak přímo navazuje část praktická, která vychází z historických poznatků o královském městě Nymburce.

Praktická část nabízí edukační program s názvem Křížem krážem Nymburkem, který má tři části, které lze absolvovat nezávisle na sobě, nebo ve třech po sobě jdoucích dnech jak komplexní vzdělávací program.

Program navazuje na Rámcový vzdělávací program pro základní školy (RVP ZV). Program obsahuje jak klasickou historii města, tak je zaměřen na významné architektonické stavby v Nymburce a významné osobnosti, které jsou s Nymburkem spojené.

A co by mělo být nejdůležitější? Aby při realizaci programu nejvíce práce odvedli účastníci, tedy žáci druhého stupně základní školy a pomocí zážitkové pedagogiky se seznámili s historií města, ve kterém žijí.

1. Teoretická část

Teoretická část diplomové práce se ve svém úvodu věnuje problematice tvorby edukačních programů v kulturně – historickém prostředí. Je zde uvedeno pár základních pojmů a kategorizace edukačních programů, podle které jsou poté edukační programy nabízené v nymburském okrese hodnoceny. Edukační programy by měly být vhodným doplňkem klasického formálního vzdělávání a podporují jednotlivce k dalšímu učení a zvědavosti.

Prvním důležitým pojmem, je pojem celoživotní učení.

Celoživotní učení – „*nepřetržitý proces, neustálá připravenost člověka učit se, důraz je kladen na význam všech učebních aktivit, tzn. i těch, které nemají organizovaný ráz.*“¹

V obvyklém pojetí se rozlišují tři typy celoživotního učení – formální vzdělávání – to je klasické vzdělávání ve školách nebo vzdělávacích institucích, po jeho absolvování získáme oficiální doklad, např. diplom. Dalším typem celoživotního učení je neformální vzdělávání, kam můžeme zařadit aktivity, které jsou absolvované mimo klasický vzdělávací systém, např. různá školení v rámci pracovního zařazení nebo aktivit občanské společnosti. Posledním typem celoživotního učení je informální učení, které je součástí našeho každodenního života a nemusí se ani jednat o učení záměrné.²

Edukační programy v historickém prostředí mohou být vhodným doplňkem pro formální vzdělávání. V takovém případě by měly svými cíli a obsahem navazovat na rámcové vzdělávací programy,³ kterými se řídí formální vzdělávání v ČR. Budeme-li uvažovat o programech pro základní školy je například vhodné vyhnout se během edukačního programu v historickém prostředí práci s pracovními listy, jelikož pracovní listy žáci často vyplňují ve škole. Ideální edukační program využívá zážitkovou pedagogiku jako prostředek k učení. Nejlépe si žáci zapamatují informace, které prožijí a posléze společně reflektují. Během edukačních programů také častěji dojde k tomu, že i slabší žáci zažijí úspěch, prohlubuje se umění spolupráce a také se žáci učí řešení autentických problémů. Při vzdělávání mimo školu bývá také častěji pozitivnější atmosféra a žáci se tak přirozeně naučí naslouchat druhým, důvěřovat ostatním a využívat svou fantazii během plnění různých úkolů při skupinové práci. Kvalitní programy také v dětech podněcují zvědavost a touhu po dalším poznání.⁴ Edukační programy, které se

¹ HAVLŮJOVÁ, Hana; CHARVÁTOVÁ, Kateřina a INDROVÁ, Martina. *Památky nás baví 2*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-905631-7-9., str. 14

² HAVLŮJOVÁ, Hana; CHARVÁTOVÁ, Kateřina a INDROVÁ, Martina. *Památky nás baví*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-905631-7-9., str. 14

³MŠMT. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence>. [cit. 2023-11-29].

⁴ VOPEL, Klaus W. *Skupinové hry pro život*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-286-7., str.11

odehrávají v prostředí kulturního dědictví, pomáhají žákům přiblížit historické události a příběhy, které jsou pro ně jinak hůře uchopitelné.

Doplňkovou součástí běžné výuky by tak měla být památková edukace. A co to vlastně je? „Památková edukace – z pedagogického hlediska se jedná o specifický typ mimoškolní výuky, nebo volnočasové vzdělávací aktivity, která nejenže probíhá v autentickém historickém prostředí, ale památky a památkovou péčí, resp. Kulturní dědictví v celé jeho šíři, chápe jako svůj vzdělávací obsah, mezi hlavní činitele památkové edukace patří kromě obsahu zejména účastníci edukačních programů a památkový pedagog, hlavním cílem památkové edukace je rozvíjení kladného vztahu všech generací ke kulturně historickému dědictví.“⁵

Z hlediska RVP ZV je zásadní, že kvalitní památková edukace přispívá k rozvoji všech klíčových kompetencí, jinými slovy k rozvoji kompetence k učení, komunikativní, k řešení problémů, personální a sociální, občanské a pracovní.⁶

Kvalitní edukační program také pracuje s jedinečnostmi a potřebami jednotlivých účastníků.

Edukační programy můžeme rozdělit na několik druhů, podle kterých bylo provedeno i hodnocení nabízených edukačních programů v okrese Nymburk níže. Prvním druhem jsou programy, které plně využívají zážitkové pedagogiky a jsou pro žáky nejprospěšnější, jelikož si žáci nejvíce zapamatují. Druhým typem jsou programy, které využívají v realizaci pracovních listů. Také tyto programy mají v památkové edukaci své místo, nicméně z pohledu pedagoga nejsou úplně vhodné, jelikož žáci již dost pracovních listů vyplňují ve škole a mimo školu chtějí zažít něco jiného, než zažívají v klasickém formálním vzdělávání. Třetím typem edukačního programu jsou kostýmované prohlídky, které mezi žáky mají také své místo a většinou také slaví úspěch, zejména pak u dětí mladšího školního věku, tedy u dětí prvního stupně základní školy, které vnímají jako velký zážitek, pokud je například po zámku provádí princezna.

⁵ HAVLŮJOVÁ, Hana; CHARVÁTOVÁ, Kateřina a INDROVÁ, Martina. *Památky nás baví*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-905631-7-9., str. 14

⁶MŠMT. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence>. [cit. 2023-11-29].

1.1 Edukační programy v nymburském okrese zaměřené na kulturní dědictví

V následujících podkapitolách jsou stručně popsány vybrané instituce nymburského okresu, kde se můžeme setkat s prezentací kulturního dědictví. V práci jsou prezentovány všechny instituce zaměřující se na prezentaci kulturního dědictví, které jsou ve veřejném vlastnictví (státu, obce, kraje). Pokud daná instituce nabízí také edukační programy, pak jsou tyto programy ve zkratce popsány. Do výběru institucí, které nabízejí edukační programy v nymburském okrese byl zařazen také zámek Loučeň, který je v soukromých rukách a jeho edukační činnost je skutečně působivá. V nymburském okrese se nachází ještě soukromý zámek Křinec, ten ale žádné edukační programy nenabízí, a proto nebyl do této práce zařazen.

1.1.1 Vlastivědné muzeum Nymburk

Vlastivědné muzeum Nymburk bylo založeno v roce 1885.⁷ V současné době (2023) je muzeum v rekonstrukci. Budova muzea byla v dezolátním stavu, a tak se město Nymburk, které je majitelem budovy a zároveň provozovatelem muzea, rozhodlo pro kompletní rekonstrukci. Dne 1. července 2019 tak muzeum bylo na dobu přibližně pěti let uzavřeno. Před rekonstrukcí byla v muzeu prezentována historie královského města Nymburka a osobností, které jsou s městem spjaté. Především zde byla prezentována osoba Bohumila Hrabala, který v Nymburce žil a studoval na gymnáziu. Na stránkách muzea se můžeme dočíst, že v plánu je expozice zmodernizovat a rozšířit. Také se plánuje sál pro návštěvníky, kde by mohly probíhat různé přednášky. Lze předpokládat, že muzeum se i po rekonstrukci bude věnovat historii města i Bohumilu Hrabalovi.⁸

V září 2023 rada města schválila také rekonstrukci budovy Kaplanky u městských hradeb, která je nyní nevyužívaná a v havarijním stavu. I zde se uvažuje o umístění expozice o historii města, avšak zda půjde o duplicitní expozici, jaká bude v muzeu, nebo zda na sebe budou expozice nějakým způsobem navazovat zatím není známo.⁹

⁷ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/vlastivedne-muzeum>

⁸ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/vlastivedne-muzeum>

⁹ Rádio Patriot. *Rádio Patriot* [online]. 2023 [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <https://radiopatriot.cz/barokni-chlouba-nymburka-bude-zachranena-radnice-zahajila-opravy-stareho-dekanstvi-za-54-milionu-korun/>

Před rekonstrukcí nebyl v muzeu nabízen žádný edukační program, pouze klasická expozice. Bylo však možné objednat si vlastivědnou procházku po Nymburce s místním historikem. Snaha na zavedení edukačních programů po rekonstrukci zatím naráží na nedostatek finančních prostředků. Je otázkou, zda budou dostupné finance na lektora, který by se mohl programům, zejména pro školy, věnovat.¹⁰

1.1.2 Polabské muzeum Poděbrady

Polabské muzeum sídlí od roku 1906 v budově nejstarší poděbradské školy, která je středověkého původu. Budova byla přestavěna v roce 1846 a v roce 2009 až 2010 prošla náročnou rekonstrukcí, včetně kompletní rekonstrukce stálých expozic. Součástí muzea je také památkově chráněný středověký špitál z roku 1444 zvaný Kunhuta.¹¹ Polabské muzeum v Poděbradech v současné době (2023) nabízí několik stálých expozic, které jsou vždy doplňovány expozicemi dočasnými:

„V hlavní budově Polabského muzea v Poděbradech se nachází nová stálá expozice Příběh Polabí, která seznamuje návštěvníky s významnými úseky z dávných dějin Země a člověka v Polabí, až téměř do 20. století. Prohlídka expozice začíná seznámením s pozůstatky po bohatém životě v druhohorním moři. Pokračuje představením fauny a flóry v polabské krajině ve čtvrtohorách. Následně seznamuje s životem lidí v době bronzové, římské a pod dozorem germánského válečníka s obdobím stěhování národů a navštíví svět starých Slovanů. Následující expozice návštěvníka zavede do období baroka a renesance – zlatého věku měst. Během třicetileté války (1618–1648) bylo Polabí zcela zpustošeno a zanikla i moc měst. V obrazové galerii se návštěvník seznámí s proměnou města Poděbrady v průběhu staletí – od nejstarší veduty města (M. Merian, 1650) do 1. poloviny 20. století. Závěr expozice je věnován proslavenému poděbradskému sklářství a rozvoji města po objevení minerálních pramenů a založení lázní v roce 1908. Největší rozkvět město i lázně zaznamenaly v období první republiky, kdy se Poděbrady staly opravdovým společenským a kulturním centrem.“¹²

¹⁰ Osobní rozhovor autorky práce s místním historikem Dr. Fojtíkem

¹¹ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

¹² Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

Polabské muzeum v Poděbradech také nabízí tři doprovodné programy pro školy ke stálým expozicím a jeden program pro širokou veřejnost. Všechny programy je předem nutné objednat. Programy, které jsou v nabídce, jsou uvedeny a popsány níže.

1) Víte, jak doopravdy zpívá slavík?

Tento program je určen pro děti z mateřských škol. Jedná se o program, který je určen ke stálé expozici „Karel Stvolinský – Ptáci“. *„Jedná se o komorní, interaktivní výstavu, která představuje prostřednictvím kreseb K. Svobinského 20 nejběžnějších druhů ptáků v Polabském regionu. Zároveň děti uslyší odpovídající nahrávky jejich zpěvu či zvuků a mohou si tak propojit obraz daného ptáčka s jeho zvukovým projevem. Druhy ptáků byly vybrány ve spolupráci s ornitologem tak, aby bylo možné tyto zástupce ptačí říše spatřit při vycházkách v našem okolí.“*¹³ Program je koncipován s časovou dotací cca 20 minut, vzhledem k věku cílových posluchačů. Ideální počet dětí, pro které je program určen, je 10 – 15 dětí, vzhledem k velikosti prostor, kde se expozice nachází.¹⁴

2) Příběh Polabí

Příběh Polabí je program pro žáky základních škol. Jedná se o komentovanou prohlídku expozice Příběh Polabí, která se věnuje vývoji regionu od pravěku až do 20. století. *„V expozici najdete zkameněliny z druhohorního moře, mezi zajímavé exponáty patří např. stehenní kost, stolička a kel mamuta. Velkým počtem exponátů je zastoupena doba bronzová a doba římská, ale i další navazující historická období. Součástí prohlídky je také hmatová expozice, která návštěvníkům umožňuje hmatem poznávat předměty, se kterými se již seznámili vizuálně. Další části expozice se věnují období baroka, poděbradskému sklářství a také lázeňství, kde najdete mimo jiné funkční model stáčírny minerální vody v podobě z 20. – 30. let 20. století.“*¹⁵ Tento program má časovou dotaci cca 45 minut.¹⁶

¹³ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

¹⁴ Tento program má na starosti Mgr. Veronika Liptáková, umělecká historička sbírky výtvarného umění Polabského muzea Poděbrady. Vstupné za jedno dítě mateřské školy činí 30 Kč. Blíže viz Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

¹⁵ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

¹⁶ Programem provází přírodovědec Martin Šandera. Vstupné za jedno dítě základní školy činí 50 Kč. Blíže viz Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

3) Paleolit a lovci mamutů

„Přednáška přiblíží žákům ZŠ svět lovu velké stádní zvěře ve starší době kamenné. Dozví se, jak jsou tyto informace dokládány na základě archeologických pramenů, jako jsou archeologicky zkoumané lokality, kosterní pozůstatky a kamenné nástroje. Přednáška nabízí možnost interakce dětí s přednášejícím a závěrečný úkol kresebně vyjádřit nově nabitě vědomosti pomocí pravěkého malířského umění.“¹⁷ Tento program má časovou dotaci cca 45 minut a je určen žákům základní školy.¹⁸

4) Seznámení s muzejní knihovnou

Tato přednáška je nabízena jako možnost pro širokou veřejnost, jak se seznámit s muzejní knihovnou. Knihovna čítá více než 36 000 položek a velkou část tvoří regionální a odborná literatura. V knihovně jsou také dostupná regionální i celostátní periodika, nejstarší z roku 1827. Účastníci tohoto programu se seznámí s tím, jak knihovna funguje a jak je možné v ní bádát. Maximální počet účastníků v tomto programu je šest. Pouhých šest míst na tento program je v rozporu s tím, že je nabízen jak veřejnosti, tak školám. Lze si ale představit, že se tohoto programu žáci zúčastní na skupiny, nebo jen vybraní žáci, kteří například navštěvují výběrové semináře ve škole, kde jich často bývá méně. Tento program má časovou dotaci cca 30 minut a je určen jak široké veřejnosti, tak žákům základních a středních škol.¹⁹

1.1.3 Polabské národopisné muzeum Přerov nad Labem

Polabské národopisné muzeum Přerov nad Labem patří mezi nejstarší národopisná muzea v přírodě v Evropě. Jeho počátky sahají až do roku 1895. Tehdy bylo v upravené kovárně a rychtě zřízeno regionální národopisné muzeum.²⁰ Novodobá historie muzea jako záchraného skanzenu lidové architektury započala v roce 1967. V současné době (2023) tvoří muzeum v přírodě, na ploše o rozloze téměř dva hektary, čtyřicet objektů. V jednotlivých objektech je

¹⁷ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

¹⁸ Programem provází archeoložka a konzervátorka Tereza Machová. Vstupné za jedno dítě základní školy činí 50 Kč. Blíže viz Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

¹⁹ Programem provází knihovnice Mgr. Hana Šebestová. Vstupné činí za jednoho žáka základní i střední školy 50 Kč. Vstupné pro dospělého zájemce není uvedeno. Blíže viz Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-muzeum>

²⁰ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-narodopisne-muzeum>

prezentován život na vesnici od poloviny 19. století do poloviny 20. století. Tradiční jsou již vánoční a velikonoční výstavy, které se ve skanzenu každoročně konají, včetně doprovodných programů. Polabské národopisné muzeum v Přerově nad Labem nabízí také programy po školy. Tyto programy jsou nabízeny buď jako interaktivní programy, nebo jako komentované prohlídky. Nabídka programů je následující:

1) Lidové tradice na polabském venkově

Tento program je nabízen v období květen až říjen. Program je určený pro žáky základních škol a koncipován jako komentovaná prohlídka života na venkově. Žáci navštíví jednotlivé objekty, které jsou vybaveny dobovým nábytkem a k doplnění atmosféry jsou instalovány také figuríny v dobovém oblečení. Během tohoto programu se žáci mimo jiné dozvědí, jak se dříve zpracovávalo mléko, jaké koření se nejvíce používalo při vaření a spoustu dalších informací ze života na vesnici.²¹ K dispozici jsou také pracovní listy s názvem *Od chalupy k chalupě* pro žáky prvního stupně základních škol. Tento program má časovou dotaci cca 60 minut.²²

2) Jaro na polabské vesnici

Tento program je nabízen pouze v březnu a dubnu. Je zaměřený na lidové tradice, které se v Polabí v období jara a předjaří dodržovaly. Žáci se tak mimo jiné seznámí s tradicí masopustu, předvelikonočního postního času a pašijového týdne. Nechybí zde ani představení ostatních velikonočních tradic. Také k tomuto programu jsou k dispozici pracovní listy *Velikonoce ve skanzenu* pro žáky prvního stupně základních škol. Tento program má časovou dotaci cca 60 minut.²³ Žákům prvního stupně jsou také k dispozici výtvarné dílničky, v rámci kterých si žáci vyrobí za asistence lektorek velikonoční dekoraci. Dílničky mají časovou dotaci 30 – 45 minut.²⁴

²¹ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-narodopisne-muzeum>

²² Cena programu je 20 Kč na žáka ze Středočeského kraje, žáci z ostatních krajů platí 60 Kč na žáka. Blíže viz Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-narodopisne-muzeum>

²³ Cena programu je 20 Kč na žáka ze Středočeského kraje, žáci z ostatních krajů platí 60 Kč na žáka. Blíže viz Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-narodopisne-muzeum>

²⁴ Vstupné na dílničky činí 80 Kč na žáka a veškerý materiál je v ceně. Blíže viz Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-narodopisne-muzeum>

3) Sešij si svůj sešit

Nový doprovodný edukační program k výstavě „Ve škole našich babiček“ je určen pro žáky 3. – 5. tříd základní školy. Program se skládá ze dvou částí a sice z komentované prohlídky skanzenu a následně z doprovodného programu, který má dvě části. První část je tzv. zážitková, druhá část je tzv. tvořivá. V zážitkovém bloku děti usednou do historických lavic, vyslechnou si krátké povídky, vyzkouší si psaní na břidlicové tabulky a z blízka si prohlédnou historické vybavení školáka. V tvořivé části se nejprve děti zamyslí nad významem slova sešit. Poté si každé dítě vyzkouší za pomoci nitě, tupé jehly a šídla sešit sešit ve formátu A5. Sešity si ještě děti dotvoří a následně si je odnesou s sebou domů na památku. Program je určený pro menší počet žáků, a sice 10 – 15, v případě větší skupiny, dojde k rozdělení na dvě skupiny, které se vystřídají.²⁵ Časová dotace programu je cca 90 minut.²⁶

1.1.4 Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem

Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem sídlí v historické budově bývalého augustiniánského kláštera vedle zámku v Lysé. V archivu se nachází archiválie vztahující se k nymburskému okresu. Na internetových stránkách archivu není žádná oficiální nabídka edukačních programů. Na základě rozhovoru s ředitelem archivu, PhDr. Michalem Řezníčkem, který proběhl v létě 2022, však můžeme konstatovat, že veřejně archiv žádné edukační programy nenabízí. Pokud se ale pedagogové na archiv s dotazem ohledně edukačního programu obrátí, je jim nabídnuta možnost prohlídky archivu s Mgr. Igorem Votoupalem, který podá žákům odborný výklad o archivu, který obsahuje: co archiv je a k čemu slouží, systém archivů v ČR, jaké služby archiv nabízí, jaké archiválie jsou v archivu uchovávány, jak lze postupovat, pokud žáky nějaká archiválie zajímá, jak si ji vyžádat a na závěr výkladu si žáci v badatelně vyzkouší, kolik času zabere složit archivní krabice. Pan ředitel by rád nabízel stabilní edukační programy pro školy, nicméně v současné době nemá personál, který by byl schopný edukační program vytvořit a nadále realizovat. Oslovil tak autorku této práce, pokud

²⁵ Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-narodopisne-muzeum>

²⁶ Programem provází etnografka Dr. Hana Šídová. Cena programu činí 100 Kč na žáka. Blíže viz Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/polabske-narodopisne-muzeum>

bude mít chuť a čas může pro archiv edukační program vytvořit a následně by se pokusil personálně zajistit realizaci programu pro školy z okolí.²⁷

1.1.5 Zámek Loučeň

Zámek Loučeň je jediná soukromá instituce prezentující kulturní dědictví v okrese Nymburk, která byla do této práce vybrána. Na nymburském okrese se nachází ještě jeden zámek v soukromých rukách, a sice zámek Křinec, ten ale žádné edukační programy nenabízí. Zámek Loučeň je jeden z příkladů dobré praxe, kde velice dobře funguje klasická prezentace kulturního dědictví, tedy prohlídky zámku, ale zároveň zde realizují i spoustu dalších akcí. V areálu zámku lze také najít hotel a restauraci, v zámeckém parku je vybudováno několik labyrintů. Na zámku se celoročně pořádají jak klasické prohlídky, tak prohlídky v kostýmech či interaktivní prohlídky, nabízejí zde také poměrně širokou škálu programů pro školy a školky.

1.1.5.1 Stručná historie zámku

První zmínka o obci Loučeň pochází ze 13. století. Na zámku se do roku 1618 střídali majitelé z řad nižší šlechty. V roce 1622 byl zámek zkonfiskován Václavu Berkovi z Dubé za účast na stavovském povstání, ten prchl ze země. V roce 1623 zámek koupili Valdštejnové, přesněji Adam z Valdštejna, jehož strýcem nebyl nikdo jiný než proslulý Albrecht z Valdštejna. V letech 1703 – 1714 došlo k vybudování současného zámku.

V roce 1733 zemřel poslední mužský potomek rodu Valdštejnů, rod má však ještě ženského potomka, kterým byla netolerantní Marie Anna (přitvrdila robotu, pronásledovala tajné evangelíky v Jabkenicích apod.), předtím provdána za volnomyšlenkáře Josefa Arnošta z Fürstenberka. Manželé však žili více méně odděleně, ona žila v Dobrovici, on na Loučeni. Pár neměl žádné děti. Valdštejny tak po smrti Marie Anny střídají Fürstenberkové. Na konci vlády Fürstenberků se obora z okolí Loučeně přesunula k Jabkenicím, což byla nakonec výhoda zvláště poté, co loučenskou oboru po roce 1800 zdecimovalo ruské proti napoleonské vojsko.²⁸

V roce 1809 se pány na Loučeni stali Thurn – Taxisové, kdy prvním majitelem z tohoto rodu byl Maxmilián Thurn – Taxis. V roce 1844 se na Loučeni projevila historická živnost Thurn –

²⁷ Zpracováno na základě osobního rozhovoru autorky s PhDr. Michalem Řezníčkem, dne 15. 7. 2022

²⁸Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.zamekloucen.cz/historie-zamku-loucen>

Taxisů a sice provozování poštovní sběrný, která byla v roce 1861 povýšena na regulérní poštovní úřad. V roce 1875 se konala svatba Alexandra Thurn - Taxise s Marií von Hohenlohe, díky které do rodiny vstoupila mimořádná múzická bytost. Marie udržovala kontakt s mnoha umělci (např. s německým básníkem Rainerem Maria Rilke, který Loučeň dvakrát navštívil) a sama měla solidní výtvarné nadání, o němž svědčí mnoho jejích obrázků vystavených v zámecké expozici. V roce 1911 byla do loučenského zámku zavedena elektřina. V roce 1929 došlo k prvnímu zpřístupnění interiérů zámku veřejnosti. V roce 1939 zemřel Alexandr Thurn Taxis. V závěru války v roce 1945 byl interiér zámku vybrakován sovětskou armádou i místním obyvatelstvem. V roce 1946 prošli zámek památkáři, kteří následně některý mobiliář nechali odvézt. Další věci byly rozprodány za odhadní ceny a zbylé vyhozeny. V roce 1949 se stal zámek majetkem ministerstva dopravy a sloužil jako rekreační a výukové středisko. V letech 1959 – 1968 zámek sloužil jako železniční učiliště s internátem a v parku se konaly dětské tábory. Od roku 1968 byl uživatelem zámku dopravní institut. V roce 2000 se stala majitelem zámku společnost Loučeň a.s. a v roce 2007 byl zámek po rozsáhlé rekonstrukci zpřístupněn veřejnosti.²⁹

1.1.5.2 Programy pro školy na zámku Loučeň

Programy pro školy na zámku Loučeň jsou nabízeny v několika variantách. Základní variantou je tematická komentovaná prohlídka zámku v období Velikonoc a Vánoc. Tato prohlídka je vždy uzpůsobena věku návštěvníků. Nabízena je jak pro děti z mateřských škol, tak pro žáky škol základních.³⁰

Dále jsou v nabídce interaktivní programy, do kterých se žáci přímo zapojují a řadu věcí si zkouší na vlastní kůži. Tyto programy jsou připraveny v různých stupních náročnosti podle věku účastníků.

²⁹ Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.zamekloucen.cz/historie-zamku-loucen>

³⁰ Vstupné na tuto prohlídku stojí 150 Kč na žáka a vždy je nutné se předem objednat. V ceně tohoto vstupného je i celodenní návštěva parku s labyrinty. Blíže viz Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-emaily?_gl=1*150mtil*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

1) Hostina na zámku

Tento program je zaměřen na výuku etikety s důrazem na stolování. Pedagog, který program vede, je stylizován do role komorníka, případně knížete, kdy nejprve žáky provede zámek a následně se společně odeberou do největší zámecké místnosti a sice jídelny. Zde se žáci usadí do honosných křesel k slavnostně prostřenému stolu. Rozdělí si role, kdy někdo je hostem, někdo obsluhujícím a plní různé úkoly. Během této aktivity dochází k výuce etikety. Časová dotace tohoto programu je cca 180 minut.³¹

2) Když ještě světem nekřížovaly e-maily

„Průchodem zámeckou branou vstupují žáci na někdejší výsostné území Thurn – Taxisů, slavného šlechtického rodu, který proslul v celé Evropě jako provozovatel poštovních služeb. V úvodní procházce vstupními zámeckými komnatami ve společnosti knížecího poštmistra, příp. samotného knížete, se žáci setkávají s hmotnými odkazy na slavnou minulost evropské pošty a nenásilně se seznamují s vývojem dálkové komunikace mezi lidmi.“³² Menší žáci se také během tohoto programu učí, jak nadepsat správně dopis, starší si vyzkouší napsat dopis obchodní. Jedním z cílů je podpořit písemnou gramotnost v dnešním světě online komunikace. Časová dotace tohoto programu je cca 180 minut.³³

³¹ Cena činí při skupině do 20 dětí 3200 Kč za skupinu, pokud se jedná o skupinu více jak 20 dětí, tak je cena 160 Kč za žáka. Blíže viz Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-emaily?_gl=1*150mtil*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

³²Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-emaily?_gl=1*150mtil*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

³³ Cena činí při skupině do 20 dětí 3200 Kč za skupinu, pokud se jedná o skupinu více jak 20 dětí, tak je cena 160 Kč za žáka. Blíže viz Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-emaily?_gl=1*150mtil*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

3) Stromy vyprávějí

Program Stromy vyprávějí se odehrává v zámeckém parku, ve kterém lze najít stovky domácích i exotických dřevin. Průvodcovská postava knížecího nadlesního pomáhá dětem budovat vztah k přírodě, seznamuje žáky s různými druhy dřevin, ale také s různými chorobami a škůdci, které mohou dřeviny napadnout. Cílem tohoto programu je, aby žák dokázal pojmenovat stromy v zámeckém parku a uvědomil si jejich funkci v ekosystému. Časová dotace tohoto programu je cca 180 minut.³⁴

4) Minotaurus a ti druzí

*„Literární exkurze zavádí děti do světa antických bájí a pověstí, do něhož se děti vypravují ve společnosti uměnilovné kněžny nejprve za Minotaurem, jehož statná kamenná socha stráží loučeňské labyrinty. Právě v labyrintech se část programu odehrává. Menší děti, pro které je téma řecké a římské mytologie přeci jen příliš komplikované, zavádí projekt do světa pohádek.“*³⁵ Tento program se jeví jako skvělá varianta pro vyučující škol z okolí, jak žákům přiblížit téma mytologie, v případě menších dětí pak téma pohádek. Cílem tohoto programu je, že si žák upevní pojmy pohádka, báje a pověst. Dokáže je od sebe rozeznat a dokáže pojmenovat, co se pod pojmy skrývá. Časová dotace tohoto programu je cca 180 minut.³⁶

³⁴ Cena činí při skupině do 20 dětí 3200 Kč za skupinu, pokud se jedná o skupinu více jak 20 dětí, tak je cena 160 Kč za žáka. Blíže viz Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-stromy-vypraveji?_gl=1*1aijqfx*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

³⁵ Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-minotaurus?_gl=1*mulmwd*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

³⁶ Cena činí při skupině do 20 dětí 3200 Kč za skupinu, pokud se jedná o skupinu více jak 20 dětí, tak je cena 160 Kč za žáka. Blíže viz Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-minotaurus?_gl=1*mulmwd*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

5) S knížetem kolem světa

Tento program pro školy je zaměřen na etnografii a geografii. Žáci tohoto programu porovnávají zvyklosti v různých kulturách, s důrazem na kulturní a přírodní dědictví afrického kontinentu. Edukátor vtáhne děti do tématu dobrodružnou formou, jelikož leitmotivem a historickým pozadím tohoto programu je reálné cesta loučenského knížete do Afriky na lov lvů. Kníže Alexandr byl totiž velký cestovatel a žáci se tak prostřednictvím jeho cest „podívají“ do Kanady, Indie nebo Ruska. Nejdelší čas ale stráví právě v Africe, kde byl kníže hned na dvou expedicích, o kterých pak pořádal na Nymbursku přednášky s promítáním diapozitivů.³⁷ Časová dotace programu je cca 180 minut.³⁸

6) Z pohádky do pohádky

Program z pohádky do pohádky je připraven jak pro žáky prvního stupně, tak ve variantě pro děti předškolního věku. Žáci se podívají s pomocí princezny do světa nejznámějších českých pohádek. Tento program si klade za cíl seznámit děti s pojmem pohádka a po jeho skončení, tak žáci pojem umí definovat. Seznámí se s poselstvím souboje dobra se zlem, získají vzory vlastního chování v kladných postavách.³⁹ Časová dotace tohoto programu je cca 180 minut.⁴⁰

³⁷ Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-kolem-sveta?_gl=1*1pwgd5x*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

³⁸ Cena činí při skupině do 20 dětí 3200 Kč za skupinu, pokud se jedná o skupinu více jak 20 dětí, tak je cena 160 Kč za žáka. Blíže viz Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-kolem-sveta?_gl=1*1pwgd5x*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

³⁹ Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-pohadka?_gl=1*fttb7d*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

⁴⁰ Cena činí při skupině do 20 dětí 3200 Kč za skupinu, pokud se jedná o skupinu více jak 20 dětí, tak je cena 160 Kč za žáka. Blíže viz Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: https://www.zamekloucen.cz/skolni-program-pohadka?_gl=1*fttb7d*_up*MQ..&gclid=CjwKCAjwg4SpBhAKEiwAdyLwvHdoZ3biTg400uTZqSa28jf1jWbD_J2AEeRmQX5BjDy1UKxsm2eSZhoCeYwQAvD_BwE

1.2 Zhodnocení nabízených programů v nymburském okrese

Edukační programy, které jsou v nymburském okrese nabízeny školám ve vybraných kulturně historických institucích se dělí do několika kategorií. První kategorii tvoří komentované prohlídky, druhou kategorii tvoří programy s pracovním listem a třetí kategorii tvoří programy tvořené pomocí zážitkové pedagogiky. Z výše uvedeného přehledu vyplývá, že nejzábavnější programy z pohledu dětí nabízí zámek Loučeň, který je v soukromých rukách. Na zámku Loučeň zcela pochopili, jak je důležité programy pro děti dělat zábavnou formou a přesto tak, aby si děti z programu něco odnesly. Další instituce, která se snaží zapojovat zážitkovou pedagogiku, je Polabské národopisné muzeum v Přerově nad Labem. Program *Sešij si svůj sešit* se dá již za program, který využívá zážitkovou pedagogiku, považovat. Polabské muzeum Poděbrady má v nabídce programy, které jsou prezentovány také jako zážitkové, přesto se u některých využívá pracovní list.⁴¹ Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem oficiálně program nenabízí žádný, avšak po zkontaktování archivu lze domluvit alespoň komentovanou prohlídku. Momentálně však v archivu nemají personál, který by měl kapacity nějaký program připravit. Ještě o něco hůře je na tom v současnosti město Nymburk, jehož muzeum prochází kompletní rekonstrukcí. Programy nenabízí žádné a jak to bude po dokončení rekonstrukce, nedokáže v současné době nikdo říci. Program, který je tak součástí této diplomové práce, jako praktická část, bude nabídnut nymburskému muzeu k využití.

⁴¹ Z doslechu autorky práce od kolegyň, které program navštívily s žáky

1.3 Historie královského města Nymburka

Další kapitola teoretické části této diplomové práce se věnuje historii královského města Nymburka a slouží jako podklad pro část praktickou, která poté s historickými informacemi pracuje v edukačních programech pro žáky druhého stupně základní školy.

Město Nymburk se nachází na březích řeky Labe, cca 50 km od Prahy. Dnes je součástí širšího okolí Prahy, kam spousta obyvatel města dojíždí za prací. Město Nymburk bylo založeno ve 13. století významným českým panovníkem Přemyslem Otakarem II.. Níže jsou vybrány nejdůležitější milníky z dějin královského města, které posloužily při přípravě edukačního programu pro žáky 2. stupně základní školy. Ucelená historie města však čítá mnohem obsáhlejší dějiny, o čemž svědčí i množství vydaných regionálně historických publikací. Mezi nejdůležitější publikace vydané k historii patří: František Josef Čečetka, *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti*, Marek Ďurčanský, *Dvojí obléhání Nymburka (1631 a 1634): Událost a paměť*, Jana Hrabětová, *Památky Nymburska*, Václav Kožíšek, *Jak bývalo v Nymburce, historie vyprávění*, Josef Merkl, *Dějiny královského města Nymburka*, Karla Motyková – Šneiderová, *Archeologické stopy dávných věků v Nymburce a ve středním Polabí* nebo Jan Řehounek, *150 let železnice v Nymburce*.

Vybrané publikace posloužily jako podklad pro řádky níže. Především se jedná o publikace: Jiří Černý, *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce*, Jiří Černý a Jitka Melišková, *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*, Karel Kožíšek, *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti práce učitelů a přátel*, Michal Plavec, *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009* a Jan Řehounek, *Nymburk královské město v červených hradbách*. Tyto publikace byly vybrány zejména proto, že se převážně jedná o populárně naučnou literaturu, která je vhodná pro žáky druhého stupně základní školy a je jim svým obsahem a jazykem blízká.

Díky archeologickým výzkumům dnes víme, že území města Nymburka bylo osídleno již v období pravěku. Rozsah archeologických nálezů popisuje ve své knize *Nymburk královské město v červených hradbách* místní spisovatel Jan Řehounek: „O nejstarší historii osídlení na místě dnešního Nymburka se dozvídáme z archeologických výzkumů. Již z minulosti bylo známo, že archeologické nálezy na území města pocházejí ze dvou výrazných koncentrací. Centrem prvním je Kostelní náměstí a jeho okolí, druhé osídlené místo bylo na západním břehu Mrliny a zasahuje až do východní části města zvané Habeš. Postupem doby se ale ukázalo, že

*osídleno bylo i Zálabí a veliké sídliště bylo nalezeno rovněž na sever od města, v lokalitě pod Všechlapským vrchem.*⁴²

Nejstaršími obyvateli nymburského území byli zemědělci z mladší doby kamenné – toto jest doloženo nálezy hrobů s kamennými nástroji.⁴³ Unikátní nález z pozdní doby kamenné, tzv. pravěká mohyla, se nachází v ulici Na Příkopě a je chráněná jako kulturní památka. Nad archeologickým nalezištěm zde byl v 2013 vystavěn menší informační pavilon, aby památka byla nejen chráněna, ale také přístupná veřejnosti.⁴⁴

1.3.1 Založení města

Město Nymburk bylo založeno za vlády českého krále Přemysla Otakara II.. Původně se jako rok založení města uváděl rok 1257, ale historickými výzkumy bylo prokázáno, že uváděný rok se jeví jako nepravděpodobný. První písemná zmínka o městě pochází z roku 1275, a tento rok se také dle historiků jeví jako nejpravděpodobnější rok založení města Nymburka.⁴⁵

Město Nymburk se dříve nazývalo také Nvenburch, později Neuenburch, také Neuenburg, v latině Novum Castrum, neboli Nový Hrad. Název města byl také někdy uváděn jako Nimburg a údajně se městu také jednu dobu říkalo Svinibrod, protože se tudy údajně přes Labe brodily svině.⁴⁶ Později se ustálil Nymburk.

Město Nymburk založili holandští a němečtí kolonisté a ti právě přinesli novou stavební techniku z červených pálených cihel. Tento způsob výstavby můžeme pozorovat hned na několika významných nymburských stavbách, např. opevnění města, kostel, klášter nebo Kamenný dům. Cihlami došlo k nahrazení opuky, které bylo v místě málo.⁴⁷

⁴² ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9., str. 3

⁴³ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 7

⁴⁴ *Turistika*. Online. Turistika. 2019. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/nymburk-praveka-mohyla/detail>. [cit. 2023-11-29].

⁴⁵ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 23

⁴⁶ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. Praha: Československá akademie věd, 1954., str. 240

⁴⁷ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 10

1.3.2 Dominikánský klášter – založen společně s městem

Společně se založením byl do města také přizván řád dominikánů, kteří zde založili klášter. Klášter byl stejně jako ostatní významné stavby v Nymburce postaven z červených cihel.⁴⁸ Klášter se od počátků těšil velké oblibě a koncem 14. století v klášteře již sídlilo čtyřicet řeholníků. Dominikáni také získali právo rybolovu.⁴⁹ Zkáza klášteře nastala v období husitských válek. V jejich důsledku klášter v první polovině 15. století zanikl, avšak část budov zůstala stát, i když například z kaple zůstal jen gotický cihlový presbytář a obvodové zdivo lodi.⁵⁰ Teprve v 17. století došlo k obnovení klášteře. Nikdy se však už klášter nedočkal takového rozkvětu jako ve 14. a 15. století. Ke konci 18. století v klášteře sídlilo deset řeholníků a jeden bratr. Roku 1789 byl klášter zrušen Josefem II.⁵¹ Z části klášteře se později stala škola, druhou část užívali měšťané. Chvíli zde sídlila radnice. Kostel byl užíván jako školní kaple.⁵²

1.3.3 Eliška Přemyslovna v Nymburce

Psal se rok 1310, květen a Eliška Přemyslovna musela uprchnout z Prahy před intrikami svého švagra, Jindřicha Korutanského. Jindřich chtěl Elišku uvěznit, to ale ona nechtěla dopustit, a tak se v doprovodu Jana z Vartenberka a vyšehradského probošta Jana Volka, který byl nevlastním bratrem Elišky, vydala na cestu z Prahy do Nymburka.⁵³ Do Nymburka přijela dne 28. května 1310 a byla ubytována v domě U Černého orla. Útočištěm byl Nymburk Elišce do 29. června 1310.⁵⁴

⁴⁸ ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9., str. 21

⁴⁹ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 23

⁵⁰ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 242

⁵¹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 242

⁵² ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 243

⁵³ ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9., str. 25

⁵⁴ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 63 - 64

Na příjezd Elišky Přemyslovny do města je v Nymburce hned několik vzpomínek. Nejvýznamnější z nich je Reliéf Elišky Přemyslovny, který nechal na svém domě zhotovit nymburský patriot, lékař Antonín Brzorád. Ten objednal realizaci reliéfu u akademického sochaře Karla Nováka z Prahy u příležitosti šestistého výročí příjezdu Elišky Přemyslovny do Nymburka. Dům se nachází na Palackého třídě čp. 252. Secesní dům, na kterém je reliéf k vidění, se stal v roce 2007 kulturní památkou.⁵⁵

Dalšími dvěma připomínkami pobytu Elišky Přemyslovny v Nymburce jsou dvě informační desky. Jedna se nachází na budově Staré rybárny, kam měla údajně Eliška Přemyslovna na loďce připlout. Druhou informační deskou je pak deska na domě na rohu ulice Kostelní a Náměstí Přemyslovců čp. 42, kde dříve stával gotický dům U Černého orla, kde Eliška po dobu svého pobytu v Nymburce bydlela.⁵⁶

1.3.4 Doba slávy a moci

Husitské války, které probíhaly v 15. století, se města dotkly jen velmi okrajově. Byl vydrancován dominikánský klášter a řeholníci byli vypuzeni. Rozkvět města, které bylo obdařeno mnoha privilegii, trval po celé období gotiky i renesance. Město získalo od krále například právo mílové (nikdo nesměl na vzdálenost jedné míle od města obchodovat, jen řemeslníci sdružení v cechu daného města), právo várečné (právo vařit pivo), právo ročních trhů, právo obilného skladu, právo solné a další.⁵⁷ Význam města podtrhl ve 14. století zákoník *Maiestas Carolina*, který vydal Karel IV. V zákoníku je výslovně uvedeno, že město Nymburk je společně s dalšími sedmnácti městy nezcizitelné, nesmí být zastaveno, pronajato nebo vyměněno.⁵⁸

⁵⁵ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 37

⁵⁶ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 37 - 38

⁵⁷ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti práce učitelů a přátel*. V Nymburce: [s.l.], 1912., str. 341

⁵⁸ ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9., str. 27

1.3.5 Důsledky stavovského odboje

Rok 1547 byl významným předělem v historii řady královských měst a také v historii města Nymburka. V důsledku stavovského povstání a jeho porážky následovaly konfiskace majetku měst a jedním z nich byl také Nymburk. Pro město to znamenalo následující: byly zkonfiskovány veškeré statky (obecní dědictví), došlo k omezení svobody města, také některé příjmy musely být odevzdány králi (příjmy z masných krámů, clo z mostu, plat z luk a rolí, z mlýnů atp.).⁵⁹ Město Nymburk muselo jako trest postoupit králi více než deset obcí (ať už celé nebo jejich části), čtrnáct rybníků, břehy řeky Labe a veškeré příslušenství náležející k obci.⁶⁰

1.3.6 Nymburk za třicetileté války

Třicetiletá válka (1618 – 1648) byla pro výstavní královské město Nymburk velkou ranou. Nymburk byl několikrát vypálen a vydrancován (především v letech 1631 a 1634). Dne 16. srpna 1634 byl Nymburk dobyt saským vojskem, hradby byly pobořeny, většina obyvatel města byla vyvražděna.⁶¹ Zbývající nymburští obyvatelé žili v bídě. V roce 1639 přišla další rána v podobě švédského vojska. Švédští vojáci se ve městě usadili, rozbořili některé další domky a na dlouhých 33 týdnů si v Nymburce zbudovali své ležení.⁶² Nymburk již po třicetileté válce nikdy nenabyl tak významného postavení a výstavnosti jako před válkou třicetiletou.

1.3.7 Nymburk po třicetileté válce

Po třicetileté válce se nymburští měšťané pokoušeli dát město zpět do pořádku. Najímání byli řemeslníci pro opravu strategických míst ve městě jako např. na opravu pivovaru, sladovny nebo cihelny. Obnova města však pokračovala velice pomalu.⁶³ Snahy o obnovu zkomplikovaly v 17. století dva ničivé požáry. První v roce 1666 a druhý o dvacet let později. Požár v roce 1686 byl ničivější než ten první. Při druhém požáru shořelo více než tři desítky domů, včetně

⁵⁹ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti práce učitelů a přátel*. V Nymburce: [s.l.], 1912., str. 380

⁶⁰ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti práce učitelů a přátel*. V Nymburce: [s.l.], 1912., str. 380

⁶¹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 11

⁶² ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9., str. 67

⁶³ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídél, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 153

výstavního zájezdního hostince U černého orla s maštalemi pro 60 koní. Při druhém požáru byl také poškozen kostel sv. Jiljí.⁶⁴

1.3.8 Božena Němcová v Nymburce

V letech 1848 – 1850 žila v Nymburce spisovatelka Božena Němcová, která zde napsala satirickou povídku *Kávová společnost*. Pobyt v Nymburce byl také inspirací pro povídku *V zámku a v podzámčí*. Bydlela se svou rodinou ve vile doktora Brzoráda na Boleslavské třídě. Během dvouletého pobytu se jí podařilo znepřátelit si konzervativní nymburskou smetánku, ale získala si zde i několik přátel jako například Dr. Antonína Brzoráda, Med. Dr. Jana Dlabáče nebo rodinu Kulichovu z mlýnu Bašta v Drahelicích. V roce 1850 byl její muž přeložen do Uher a Božena Němcová se se svými dětmi odstěhovala do Prahy.⁶⁵

1.3.9 Rozvoj města koncem 19. století a ve století 20.

Navázání na svou historickou slávu se Nymburk dočkal až na konci 19. století. V roce 1870 byla do města zavedena železnice a Nymburk se stal významným železničním uzlem, kterým je dodnes. Byla zde vystavěna kolonie pro bydlení zaměstnanců dráhy a vznikly také dílny pro opravu lokomotiv.⁶⁶ Současně s dráhou byl v roce 1870 postaven v Nymburce cukrovar. V roce 1895 pak byla postavena budova pivovaru. Celkově lze ve druhé polovině 19. století v Nymburce zaznamenat velký stavební boom.⁶⁷ V roce 1882 byla například postavena první nymburská nemocnice.⁶⁸ Po mnoha přestavbách, dostavbách a rekonstrukcích slouží svému účelu dodnes. V roce 1891 došlo k výstavbě nové budovy za účelem rozšíření školy.⁶⁹ Budova byla přistavěna k původní budově na místě bývalého dominikánského kláštera. Jako škola slouží i nadále, a sice jako ZŠ Tyršova. V letech 1891 – 1892 došlo v Nymburce k výstavbě židovské synagogy. Když během druhé světové války došlo k zániku nymburské židovské obce, ztratila budova svůj původní účel. Po druhé světové válce začala proto po přestavbě

⁶⁴ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídél, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 157

⁶⁵ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

⁶⁶ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 11

⁶⁷ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 11

⁶⁸ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 300

⁶⁹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 246

sloužit jako depozitář muzea. K muzejním účelům slouží dodnes.⁷⁰ V roce 1897 byla postavena nová budova školy Na Spálence, protože budova školy ve městě již kapacitně nestačila. Dnes se jedná o ZŠ Komenského v Komenského ulici.⁷¹

V roce 1898 byl vystavěn místní sirotčinec. V budově sirotčince v Resslerově ulici dnes sídlí dětský domov.⁷² V roce 1898 byl slavnostně otevřen nově postavený evangelický kostel vystavěný v novorenesančním stylu. Kostel se nachází v ulici Bedřicha Smetany a funguje dodnes.⁷³ V roce 1898 byla také slavnostně otevřena nově postavená budova Sokolovny v Nymburce.⁷⁴ I ta je postavena v novorenesančním stylu a svému účelu slouží dodnes. Využívá ji nejen obec sokolská, ale také žáci ze základní školy v Tyršově ulice. Postup modernizace Nymburka dokládá i skutečnost, že již v roce 1850 byl do Nymburka zaveden telegraf a v roce 1900 pak byly instalovány první místní telefony.⁷⁵ V roce 1904 byla postavena městská vodárna, v dobově módním secesním stylu. V roce 1993 byla vodárna opravena a jejím majitelem jsou v současné době Vodovody a kanalizace Nymburk a.s.⁷⁶ V roce 1907 byla postavena budova nymburského gymnázia, které se dnes jmenuje Gymnázium Bohumila Hrabala v Nymburce.⁷⁷ Ještě před první světovou válkou došlo v letech 1912 – 1913 k výstavbě nového kamenné mostu přes Labe vedle původního dřevěného mostu, který již dosloužil. V roce 1998 byl most generálně zrekonstruován a vzhledem k velké dopravě je již opět zralý na generální rekonstrukci.⁷⁸

Také období první Československé republiky přineslo řadu stavebních podniků, které určují charakter nymburské městské krajiny. Například v letech 1919 – 1924 došlo k výstavbě vodní

⁷⁰ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. str 237 - 238

⁷¹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 55

⁷² ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 40

⁷³ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 67

⁷⁴ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 286

⁷⁵ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 11

⁷⁶ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 99

⁷⁷ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 44

⁷⁸ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 136

elektrárny. V roce 1924 byla elektrárna uvedena do provozu. Původně byla hydroelektrárna osazena 4 kusy pomaloběžných Francisových turbín a 1 kusem rychloběžné Kaplanovy turbíny. Při rekonstrukci elektrárny v roce 2009 byla složení turbín změněno. Z původního osazení zůstala zachována 1 Kaplanova turbína a 1 Francisova turbína. Tyto staré turbíny byly doplněny moderními vertikálními Kaplanovými turbínami, celkem je tedy v elektrárně 5 kusů turbín.⁷⁹ V roce 1924 bylo postaveno slavné nymburské krematorium v puristickém stylu. Architektem stavby byl Bedřich Feuerstein.⁸⁰ V roce 1928 byla k budově místní Sokolovny přistavěna budova kina. První promítání proběhlo 2. listopadu 1928.⁸¹ V letech 1935 – 1936 došlo k výstavbě nové budovy Hálkova divadla. Divadlo bylo postaveno v kubistickém stylu podle návrhů architektů Ladilava Caňkáře a Jaroslava Koska.⁸² Splavnění řeky Labe se v Nymburce podařilo dokončit až během nacistické okupace.⁸³

1.3.10 Nymburk během 2. světové války

Ani obyvatelům Nymburka se nevyhnul osud jiných židovských obyvatel naší země, kteří skončili v nacistických vyhlazovacích táborech. Zejména v roce 1942 bylo na 70 obyvatel transporty odesláno do koncentračních táborů, 48 obyvatel se již z nacistických vyhlazovacích táborů nevrátilo.⁸⁴ Během druhé světové války také v Nymburce a na Nymbursku probíhalo zatýkání Gestapem, ať už například za porážky na černo (nesmělo se porážet zvířata a mít maso pro vlastní potřebu) nebo ukrývání a pomoc židovským obyvatelům.

1.3.11 Nymburk po 2. světové válce

Po druhé světové válce se vedení ve státě ujala komunistická strana. Také v Nymburce zanechal komunismus své stopy. Z pohledu kulturní historie zejména stopy negativní, kdy byly odstraňovány významné historické stavby (například historické domy s podloubím na náměstí)

⁷⁹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 111-112

⁸⁰ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 305

⁸¹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 289

⁸² ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 279

⁸³ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 278

⁸⁴ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 271

nebo neuctivě zlikvidován hřbitov u kostela sv. Jiří. Docházelo rovněž k výstavbě nevzhledných komunistických budov, které hyzdí nymburské náměstí dodnes.

V roce 1974 byl slavnostně otevřen zimní stadion.⁸⁵ V současné době (2023) je připravován k rekonstrukci. Již je zpracována projektová dokumentace a vysoutěžený dodavatel. Rekonstrukce by měla podle plánů trvat dva roky.⁸⁶

1.3.12 Nymburk po roce 1989

Po roce 1989 stejně jako v celém státě docházelo k privatizacím původně státních podniků. Privatizovány tak byly nymburské podniky jako Vodovody a kanalizace Nymburk, ŽOS Nymburk a jiné. V roce 1993 byla zahájena výstavba čističky odpadních vod vedle sladoven na Zálabí.⁸⁷ V roce 1996 byla v Nymburce otevřena pobočka významné společnosti Model obaly a.s.,⁸⁸ která v Nymburce působí dodnes a je významným zaměstnavatelem ve městě. Postupně se také v Nymburce začaly objevovat prodejny mezinárodních řetězců jako Lidl, Kaufland, Penny a jiné.

1.3.13 Nymburk v současnosti (2023)

V současné době žije v Nymburce cca 15 tisíc obyvatel. Aktuálně probíhá ve městě nová výstavba rodinných domů třemi směry – a sice směrem na Poděbrady, směrem na Kovanice a směrem na Kamenné Zboží. Ve městě nyní probíhá výstavba nového bazénu, chystá se rekonstrukce zimního stadionu a také se velice intenzivně jedná o rozšíření kapacit místních školek a škol.⁸⁹

⁸⁵ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 383

⁸⁶*Nymburský deník*. Online. Nymburský deník. 2023. Dostupné z: https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/zimni-stadion-nymburk-demolice-nova-hala-vizualizace-realizace-20231013.html. [cit. 2023-11-29].

⁸⁷ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 402

⁸⁸ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 405

⁸⁹*Nymburský deník*. Online. Nymburský deník. 2023. Dostupné z: https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/nymburk-zalabi-materska-skola-ruzenka-demolice-vystavba-azbest-vizualizace-2023.html. [cit. 2023-11-29].

1.4 Významné osobnosti spojené s Nymburkem

S městem Nymburkem je spojeno mnoho osobností. Některé jsou významné pouze z regionálního hlediska, ale je i celá řada těch, které zná každý obyvatel ČR, bez ohledu na to, zda pochází z Nymburka či nikoliv. Za účelem tvorby edukačního programu pro místní základní školy tak bylo vybráno pět celostátně významných osobností, které však mají s Nymburkem spojenou část své historie. Osobnosti jsou seřazeny chronologicky od nejstaršího období po nejmladší.

1.4.1 Eliška Přemyslovna (12. 1. 1292 – 28. 9. 1330)

Eliška Přemyslovna se narodila 12. ledna 1292 do královské rodiny Přemyslovců. Jejím otcem byl český a polský král Václav II. a matkou Guta Habsburská. Eliška pocházela z deseti dětí, ale jen pět jich přežilo do dospělosti. Eliška vyrůstala ve svatojiřském klášteře, kde působila jako abatyšce její teta Kunhuta Přemyslovna. Eliška se stala manželkou Jana Lucemburského.⁹⁰ V Nymburce se Eliška Přemyslovna zdržela od května do června v roce 1310 za vypjatých politických okolností, které jsem popsala výše.⁹¹

1.4.2 Bohuslav Matěj Černošský (16. 2. 1684 – 1742)

Bohuslav Matěj Černošský se narodil 16. února 1684 v Nymburce. Narodil se jako nejstarší ze 13 dětí. Jeho otcem byl nymburský měšťan a varhaník Samuel Černošský, díky němuž získal základy hudebního vzdělání. V Nymburce žil do svých 14 let. V roce 1702 získal titul bakalář filozofie na pražské univerzitě. „V roce 1703 vstoupil do řádu minoritů u sv. Jakuba v Praze a roku 1710 se po dalších studiích stal řeholníkem.“⁹² Poté odešel do Itálie, kde v letech 1710 – 1715 působil v Assisi a následně do roku 1720 v Padově. Poté se vrátil do Čech a v roce 1722 získal v Pardubicích titul magistra. Z jeho hudební tvorby se, bohužel, mnoho nedochovalo. Většina jeho díla shořela při požáru v kostele sv. Jakuba v roce 1754. Byl autorem

⁹⁰ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 63 - 64

⁹¹ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str 63 -64

⁹² ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8. str. 43

chrámové hudby, mezi jeho nejlepší práce patří *fuga D dur*, *fuga Gis moll* a *fuga C moll*. Založil také varhanní školu.⁹³

V Tyršově ulici v Nymburce, v místě, kde stával jeho rodný dům, mu byla v roce 1984 slavnostně odhalena pamětní deska. Na jeho památku se také pravidelně od roku 1991 koná v Nymburce mezinárodní hudební festival Nymburské dny Bohuslave Matěje Černoorského, kde vystupují také žáci místní základní umělecké školy, která od roku 1990 nese jeho jméno.⁹⁴

1.4.3 Božena Němcová (4. 2. 1820 – 21. 1. 1862)

Božena Němcová se narodila jako Barbora Panklová.⁹⁵ Narodila se 4. února 1820 ve Vídni. Byla dcerou české služky a panského kočího.⁹⁶ Nedlouho po jejím narození se rodina přestěhovala do Ratibořic u České skalice. V dětství její vzdělání nebylo příliš dobré, ale velmi na ní působila její babička Magdalena Novotná a také pobyt v rodině německého správce, kde se dostala do styku s německou literaturou. Když bylo Boženě Panklové 17 let, byla provdána za úředníka finanční stráže Josefa Němce. Po svatbě se manželé velmi často stěhovali, během té doby se jim narodily 4 děti. Až v letech 1842 – 1845 zakotvili v Praze, kde přišla Božena Němcová do styku s vlasteneckou společností a téměř všemi představiteli české kultury té doby. Zajímavá setkání a diskuse se pro ni staly pobídkou, aby sama začala psát. V různých dobových časopisech byly uveřejněny její tehdejší básně, které ale z hlediska její pozdější tvorby neměly větší význam. V roce 1845 došlo k dalšímu stěhování, a sice na Chodsko. Díky vlastenecké

⁹³ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 43

⁹⁴ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

⁹⁵ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 185

⁹⁶ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 185

aktivitě byli manželé Němcovi neustále sledováni policií.⁹⁷ V letech 1848 – 1850, jak jsem uvedla již výše, žila Božena Němcová s rodinou v Nymburce.⁹⁸

1.4.4 Alfons Mucha (24. 7. 1860 – 14. 7. 1939)

Alfons Mucha se narodil v roce 1860 v Ivančicích. Studoval v Mnichově a v Paříži, kde se po studiích také usadil a pracoval jako ilustrátor a grafik. V letech 1888 – 1910 působil střídavě v USA a ve Francii. Jeho největším životním dílem je Slovánská epopej. Na Slovánské epopeji pracoval téměř osmnáct let. Alfons Mucha měl také svou vlastní malířskou školu. Patří mezi představitele secese s prvky českého folkloru.⁹⁹

S Nymburkem je Alfons Mucha spojen skrze výtvarné dílo s názvem *Poddání L. P. 1421 Bohu a Pražanům*, které namaloval na popud lékaře Josefa Šrámka, který byl předsedou správní rady nymburské spořitelny v roce 1934. Doporučení na Alfonse Muchu dal akademický malíř Hanuš Bohman. Obraz je v současnosti součástí expozice Vlastivědného muzea v Nymburce a kopie obrazu je umístěna na městské radnici v Nymburce. Jedná se o nejvýznamnější výtvarné dílo, které je v Nymburce umístěno.¹⁰⁰

1.4.5 Bohumil Hrabal (28. 3. 1914 – 3. 2. 1997)

Bohumil Hrabal se narodil 28. března 1914 v Židenicích u Brna jako nemanželský syn Marie Kiliánové. Jako malé dítě byl vychováván babičkou a dědečkem. Když mu byly čtyři roky, přestěhoval se k rodičům do Polné. V roce 1919 se přestěhoval s matkou a adoptivním otcem Františkem Hrabalem do Nymburka, kde byl jeho nevlastní otec účetním, správcem, a nakonec ředitelem nymburského pivovaru. V roce 1924 se k Hrabalovým přistěhoval strýc Josef, zvaný Pepin, který se stal jednou z hlavních postav Hrabalovy tvorby. V Nymburce Bohumil Hrabal navštěvoval obecnou školu a státní reálku (nynější gymnázium, které nese jeho jméno –

⁹⁷ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 185

⁹⁸ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 175

⁹⁹ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 175

¹⁰⁰ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str.255

Gymnázium Bohumila Hrabala). Ve studiích pokračoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1950 se Bohumil Hrabal odstěhoval do Prahy. Od roku 1963 byl spisovatelem z povolání. V roce 1966 koupil chatu v Kersku, kam jezdil pravidelně až do své smrti. Chatová oblast Kersko se stala předlohou pro mnoho Hrabalových děl. Podle Hrabalových děl byla natočena celá řada filmů a zinscenována řada divadelních her. Velmi významnou spoluprací byla spolupráce s Jiřím Menzelem, který natočil filmy jako *Ostře sledované vlaky* (1966), *Skřivánci na niti* (1969), *Postřižiny* (1980), *Slavnosti sněženek* (1983).¹⁰¹

Bohumil Hrabal se do Nymburka přistěhoval jako malé dítě s rodiči. Jeho vzorem pro tvorbu byl nejen strýc Pepin, ale později také lásky Bohumila Hrabala, z nichž některé pocházely z Nymburka. První láska Bohumila Hrabala byla teprve šestnáctiletá Jiřina Georgina Sokolová, která bydlela na nymburském Zálabí stejně jako Hrabalovi, a sice ve vedlejší ulici. Jejich láska trvala celé čtyři roky, než se Georgina zamilovala do jiného muže, kterého si také vzala za manžela.¹⁰²

Hrabalova díla, která se vztahují k Nymburku: *Postřižiny*, *Městečko, kde se zastavil čas*, *Krasosmutnění*, *Harlekýnovy milióny*, trilogie *Svatby v domě*, *Vita nuova*, *Proluky*.¹⁰³

¹⁰¹ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 98

¹⁰² Osobní archiv autorky, Jiřina Sokolová byla prababička autorky práce

¹⁰³ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 185

2 Praktická část

Praktická část navazuje na část teoretickou, ve které jsou prezentovány historické poznatky o královském městě Nymburce, o architektuře a o významných osobnostech spojených s Nymburkem. Tyto poznatky z teoretické části jsou použity v edukačních programech pro žáky základní školy tvořící praktickou část. Praktickou část této diplomové práce tvoří tři edukační programy, které na sebe mohou navazovat, ale také nemusí. Praktická část této práce je rozdělena na jednotlivé podkapitoly, kdy každému edukačnímu programu je věnována jedna kapitola. Každá kapitola je dělena na první část, kde je popsán návrh edukačního programu, druhá část obsahuje popis realizace programu a třetí část obsahuje formulář pro zápis edukačního programu. Přílohou této diplomové práce jsou veškeré materiály, které byly pro edukační programy vytvořeny a byly použity v takové podobě, jak jsou zde prezentovány.

2.1 Koncepce edukačního programu Křížem krážem Nymburkem aneb Nymburk v proměnách dějin

Edukační program Křížem krážem Nymburkem je koncipován jako program, který má tři části. Program lze absolvovat jako celek, například jako třídní program pro školy, kdy každý den je v návaznosti na sebe absolvována jedna část programu, nebo mohou jednotlivé části programu fungovat odděleně, bez přímé návaznosti a mohou tak být absolvovány s větším časovým rozestupem, nebo může být realizována pouze jedna část programu samostatně. První část se věnuje historii města od jeho založení po současnost. Druhá část je věnována architektuře a významným stavbám na území města. Třetí část je věnována významným osobnostem, které jsou s Nymburkem spojeny. Program je určen pro žáky druhého stupně základní školy.

2.1.1 Křížem krážem Nymburkem: Historie města od založení po současnost

První část programu začíná na nymburském náměstí a je zaměřena na historii města od jeho založení po současnost.

Cíl programu: Seznámit žáky s historií města. Žák po skončení programu dokáže vyjmenovat důležité mezníky z historie města Nymburka.

2.1.1.1 Popis programu – Historie města od založení po současnost

Žáci jsou přivítáni a hned následuje první aktivita, která má za cíl rozdělit děti do skupin, ve kterých poté budou pracovat po celý zbytek programu.

Podle počtu příchozích žáků je ideální žáky rozdělit do skupin maximálně po čtyřech. Rozdělovací aktivita do skupin je následující. Každý žák si vylosuje lísteček, na kterém je napsán jeden ze čtyřech pojmů – pravěk, starověk, středověk a novověk. Pokud by žáků bylo více než dvacet, dá se přidat pátý pojem – nejnovejší dějiny. Zde se předpokládá, že už žáci mají probrané základní rozdělení dějin – dle rámcových vzdělávacích programů pro základní školy se toto učivo probírá na začátku šesté třídy, tedy by všichni účastníci již měli toto názvosloví znát. Program jako celek je určen pro žáky druhého stupně základních škol (od šesté třídy výše), tedy pokud žáci nepřijdou první týden školy, již by tyto pojmy měli znát. Žáci jsou na začátku seznámeni s tím, že si každý z nich vylosoval název nějaké historické epochy. Jak dojde k samotnému rozdělení na skupiny? Každý žák si zvolí jedno slovo, které podle něj nějakým způsobem danou epochu vystihuje a chodí mezi svými spolužáky, a snaží se přijít na to, kdo patří do stejné skupiny. Během této aktivity je zakázáno říkat cokoliv jiného než vybrané jedno slovo a zároveň nesmí zaznít přímo vylosované slovo. Jakmile dojde k rozdělení do skupin, již v těchto skupinách žáci zůstávají po celý den.

Po rozdělení do skupin se všichni přesouvají společně do parku pod hradbami, kde celý program bude probíhat. Po příchodu do parku, si každá skupina zvolí místo, kde se usadí – zde dostanou žáci k dispozici kempingové deky na sezení. Po vybrání stanoviště, se skupiny sejdou u lektora, kde dostanou další pokyny k programu.

Dalším úkolem je najít v parku deset lístečků s důležitými daty nebo událostmi, které se vážou k historii města. Cílem každé skupiny je najít všech deset lístečků. Pro lísteček ze stanoviště může vyrazit vždy pouze jeden žák a musí se střídat všichni ze skupiny. Po sesbírání lístečků je úkolem žáků lístečky seřadit na časovou osu a přiřadit názvy jednotlivých epoch dějin.

Navazujícím úkolem je najít v parku šifru, po jejímž rozluštění se žáci dozví další činnost. Výsledkem šifry je, že další části skládačky, které budou žáci potřebovat, získají tak, že musí splnit pět úkolů. Za každý splněný úkol dostane každá skupina další část informací do časové osy.

Poslední část programu, na kterou budou mít žáci nejvíce času, je secvičit scénku v délce pěti až deseti minut, která bude zaměřena na důležité události z historie města. Jako pramen informací pro scénku žákům poslouží veškeré údaje, které získali během předcházejících činností. Pokud by někdo potřeboval doplnit informace, budou k dispozici k nahlédnutí odborné publikace zaměřené na historii města Nymburka.

Na závěr proběhne přehrání všech scének a jejich zhodnocení. Na úplný závěr pak proběhne zhodnocení programu ze strany lektora, ze strany žáků, co se líbilo, nelíbilo, kde je prostor pro zlepšení nebo nějakou změnu.

2.1.1.2 Popis realizace programu Historie města od založení po současnost

Program byl realizován se třemi třídami, a sice s žáky osmých tříd. Úvodní aktivita na rozdělení do skupin proběhla bez větších problémů, byť některým žákům ze začátku dělalo menší problém zvolení jednoho slovo, které vystihuje vylosovanou epochu. Nakonec se ale všem povedlo najít spolužáky do skupiny. Zajímavá slova z pohledu autorky práce, která byla zvolena: válka – zde bylo vidět, že žák úplně nedomyslel to, že v podstatě ve vícero epochách probíhala nějaká válka – žák myslel druhou světovou válku, ale mohl použít jen jedno slovo, tak zvolil slovo válka, ale nakonec svou skupinu úspěšně našel. Mučení – zde žák myslel mučení vězňů během druhé světové války, ale už mu nedošlo, že mučení bylo hojně používaným nástrojem ve středověku, takže zpočátku se k němu stahovali žáci, kteří si vylosovali středověk. Zde muselo být zasáhnuto a žákovi bylo sděleno, že je ve špatné skupině a musí hledat znovu. Další slova, která byla zvolena: Hitler, pyramidy, kámen, železo, král, Karlštejn, Osvětim, hrad, Kleopatra, Asterix a spousta dalších slov. Žáci si s tímto úkolem z pohledu autorky poradili velmi dobře.

Následoval přesun do parku pod hradbami, kde si žáci zvolili místa stanovišť. Tento úkol zvládli všichni bez problémů, nedošlo k žádným hádkám o místa. Další úkol hledání patnácti lístečků se ve dvou třídách obešel bez problémů, ale ve třídě, kde jsou žáci hodně soutěživí, bylo vidět, že mají tendenci podvádět a museli být usměrňováni – vyrazili pro lístečky dva ze skupiny, vybíhali dříve, než měli, jeden žák chtěl donést dva lístečky místo jednoho. Zde tak muselo dojít ke stopnutí aktivity, svolání všech účastníků a znovu byla vysvětlena pravidla. Z pohledu autorky ale bylo vidět, že všichni pravidla moc dobře znají, jen se je snažili obejít. Bylo tedy řečeno, že takto ne, znovu vysvětleno a po znovu spuštění aktivity již vše probíhalo bez problémů.

V jiné třídě nastal problém při řazení informací na časovou osu, kdy po správném seřazení získaných informací, nastal problém s přiřazením názvů epoch dějin. Dokonce dvě skupiny nedokázaly správně epochy přiřadit a správně to zvládly až po upozornění a nápovědě.

Velkým překvapením bylo rozluštění šifry. Šifra byla napsána v Morseově abecedě, kterou žáci obdrželi společně s nalezenou šifrou. Překvapení bylo pozitivní i negativní. Pozitivní bylo, že

v každé třídě se našlo několik žáků, kteří už Mosersovu abecedu znali. Negativním překvapením bylo, že v každé třídě se našla jedna skupina, která i přes náповědu v podobě předlohy Morseovy abecedy s šifrou hodně bojovala. Nakonec se ale povedlo šifru vyluštit všem.

Plnění úkolů proběhlo ve všech třídách bez problémů, žádný zádrhel se nekonal. Také zařazení získaných informací do již připravené časové osy bylo bez komplikací.

Drobné zádrhely poté nastávaly při přípravách závěrečných scének, kdy v některých skupinách bylo nutné zasáhnout a usměrnit účastníky. Spory spočívaly většinou v tom, že si žáci nebyli schopni rozdělit, kdo co bude dělat, docházelo k drobným rozmiškám, ale po zásahu bylo vše v pořádku. Některé skupiny se úkolu zhostily velmi zodpovědně a jejich představení by mohlo konkurovat místním divadelním ochotníkům. Při některých scénkách si také účastníci užili mnoho legrace. Pouze jedné skupině se závěrečná scénka moc nepovedla, nedokázali představit historii města, ale jednalo se o velmi smutnou parodii na příjezd Elišky Přemyslovny do města, jiný obsah scénka neměla a nebylo tak splněno zadání, tedy představit průřezově historii města Nymburka.

Při závěrečném zhodnocení tak byla většina účastníků pochválena, byly zmíněny výše popsané problémy, které vnímali i žáci. Žáci program hodnotili z velké většiny kladně, program se jim líbil, bylo to pro ně zpestření a den strávený mimo budovu školy. Jediná skupina, jejíž výsledná práce byla hodnocena negativně, hodnotila program negativně. Program je nebavil, z jejich pohledu jim nic nedal. Ostatním žákům se ale program líbil, jen zazněla připomínka v jedné třídě, že na secvičení závěrečné scénky bylo příliš mnoho času a jiná skupina z dané třídy pro změnu zmiňovala příliš málo času. Nutno podotknout, že tato třída má velmi různorodé složení žáků, kdy na jedné straně je skupina velmi chytrých a rychlých žáků a na straně druhé skupina velmi pomalých žáků, kteří jsou zároveň i méně chápající. Ve zbylých dvou třídách je složení třídy více vyrovnané a žáci si dokázali se zadáním lépe poradit. Ukrajínští žáci se dobře zapojili zejména během plnění prvních úkolů – sbírání lístečků, plnění úkolů v parku a okolí. Drobným problémem u ukrajinských žáků byla jazyková bariéra při hraní scének, kdy všechny skupiny, které ukrajinského žáka měly, tak zvolily jeho obsazení do role, ve které nebylo potřeba tolik mluvit, nebo nemluvili tito žáci vůbec, ale zapojeni byli všichni.

2.1.1.3 Formulář pro tvorbu edukačních programů – Historie města od počátku po současnost

FORMULÁŘ PRO ZÁPIS EDUKAČNÍHO PROGRAMU¹⁰⁴

NÁZEV PROGRAMU: Křížem krážem Nymburkem: Historie města od počátku po současnost
AUTOŘI: Markéta Ševcová

MÍSTO REALIZACE: Nymburk – park pod hradbami

CÍLOVÁ SKUPINA: 8. třída, 2. stupeň ZŠ (cca 20 účastníků a více)

CELKOVÁ DOBA REALIZACE: cca 4,5 hod. (275 min.)

ANOTACE: Znáte historii města, ve kterém žijete? Víte, které významné události byly součástí dějin našeho města? Víte, kdo město Nymburk založil? V průběhu našeho programu najdeme na tyto otázky odpovědi, budeme spolu plnit různé úkoly, sestavovat časovou osu a hrát scénky z dějin města. Pojdme strávit společný čas v historickém prostředí nymburských hradeb a hravou formou poodhalme, jaký byl život v Nymburce od jeho počátků až do současnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA: Nymburk, edukace, epochy dějin, Eliška Přemyslovna, Bohumil Hrabal
dramatická interpretace, Morseova abeceda

VÝCHODISKA:

Program je vytvořen, tak, aby žáci druhého stupně nahlédli do historie královského města Nymburka. Během programu probíhá základní seznámení s nejdůležitějšími událostmi, které se v průběhu dějin v Nymburce odehrály. Důvodem tvorby programu je, aby se žáci seznámili s historií města, ve kterém žijí, kdo město založil, jaké události ovlivnily historii města a jaké důsledky má historie do současnosti.

Návaznost na RVP ZV: průřezová témata např. Osobnostní a sociální výchova; Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.
Vzdělávací oblasti: např. dějepis – všechny ročníky 2. stupně v návaznosti na jednotlivé epochy dějin, český jazyk – komunikace a dramatizace, osobnosti, Umění a kultura – kulturní dědictví,

¹⁰⁴ Podle formuláře využívaného Lektorským oddělením Sbírkou moderního a současného umění Národní galerie v Praze upravila H. Havlůjová a K. Sládková

stavby, architektura, občanská výchova – místo, kde žijí (6. ročník); Klíčové kompetence: Komunikativní, Sociální a personální, Občanské

CÍL: Žák na konci programu v rámci hrané scénky představí důležité milníky dějin města Nymburka. Žák dokáže přiřadit regionální historické informace na časovou osu a přiřadí je k hlavním epochám dějin. Vedlejší cíle: Psychomotorický (žák rozvíjí komunikační dovednosti a konstruktivní myšlení, pracuje v týmu); Afektivní (žák rozvíjí kladný vztah k historii města a sounáležitost s ní).

OBSAH – DÍLČÍ AKTIVITY: viz tabulka

ČAS	AKTIVITA	CÍL AKTIVITY
5 min. Na náměstí	Přivítání a navázání kontaktu s žáky.	Seznámení se s povědomím o tématu dané skupiny.
10 min, na náměstí	Rozdělení do skupin formou hry.	Rozdělení do skupin, ve kterých budou žáci po celý den pracovat.
10 minut, přechod z náměstí do prostor parku pod hradbami	Chůze.	Přesun na hlavní místo konání programu.
20 minut, park pod hradbami	Sbírání lístečků.	Nasbírat lístečky s událostmi z dějin Nymburka pro tvorbu časové osy.
10 minut	Tvorba časové osy.	Vytvořit časovou osu za pomoci nasbíraných lístečků z předcházející aktivity-
10 minut	Přestávka.	Pauza na pití/svačinu.
15 minut	Hledání a luštění šifry.	Najít a vylouštění šifry. V šifře je uvedeno, jaká aktivita bude následovat.
40 minut	Plnění 5 úkolů	Po splnění úkolů dostanou žáci další informace a texty pro časovou osu.
5 minut	Doplnění časové osy.	Doplnění získaných informací z předchozí aktivity do časové osy.

20 minut	Přestávka.	Pauza na pití/svačinu a odskočení na WC.
60 minut	Nácvik scénky.	Nácvik scénky, která bude vystihovat historii města Nymburka. Důležité je do scénky zapracovat co nejvíce důležitých událostí. Jako podklad poslouží informace získané během dne, případně mohou žáci využít odbornou literaturu, která je k dispozici na místě.
50 minut	Představení scének.	Hraní scének, které si žáci nacvičili. Omezení na jednu scénku je maximálně 10 minut pro skupinu.
20 minut	Zhodnocení scének a zhodnocení celého programu.	Závěrečné zhodnocení scének a celého programu. Co se líbilo, nelíbilo. Náměty pro zlepšení.

VÝSTUPY: časová osa s historickými událostmi, scénka zaměřená na historii města

MATERIÁL A POMŮCKY: vytvořené materiály, psací potřeby, papír, kempingová deka.

EVALUACE: Závěrečné zhodnocení programu formou rozhovoru s účastníky a krátkého dotazníku. Žáci vyjadřují své dojmy z celého programu, přičemž mohou být např. položeny následující otázky (mimo jiné dle Gibbsova cyklu reflexe): A) Která aktivita tě nejvíce bavila? B) Jak ses cítil(a) při předvádění dramatické scénky? C) Jaký nový poznatek nebo vědomost si z programu odnášíš? D) Bylo během programu něco, co se ti nelíbilo? Co bys chtěl(a) změnit?

DOPORUČENÁ LITERATURA:

ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9.

ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce: 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

2.1.2 Křížem krážem Nymburkem: Významné stavby – zaměřeno na architekturu

Druhá část edukačního programu Křížem krážem Nymburkem se věnuje architektuře, tedy významným stavbám v Nymburce. Vzhledem k časovým možnostem bylo do programu vybráno jen 10 staveb. V případě potřeby by však bylo možné zařadit i stavby další například nymburský pivovar, Hrabalovu vilu, budovu nymburského gymnázia nebo nádraží.

Program je pojat jako procházka městem, kdy u každé významné budovy plní žáci různé úkoly.

Budovy a stavby, které jsou do programu zařazeny:

- 1) Krematorium
- 2) Kostel sv. Jiří
- 3) Sokolovna
- 4) Základní škola Tyršova + Kaple sv. Jana Nepomuckého
- 5) Hálkovo divadlo
- 6) Radnice
- 7) Kostel sv. Jiljí
- 8) Budova soudu
- 9) Katovna
- 10) Hradby

Cíl programu: Seznámení žáků s jednotlivými architektonickými styly použitými u významných staveb v Nymburce. Po skončení programu žák dokáže popsat znaky jednotlivých architektonických stylů a uvede konkrétní budovu jako příklad daného stylu v Nymburce.

2.1.2.1 Popis programu – Významné stavby - zaměřeno na architekturu

Edukační program zaměřený na architekturu začíná u budovy krematoria na městském hřbitově. V rámci piety se zde žáci pouze krátce zastaví a vyučující stručně pohovoří o budově. Po odchodu ze hřbitova proběhne teprve v prostoru parkoviště přivítání a padne otázka, na co si žáci myslí, že bude program zaměřen. Po úvodním výkladu by měli žáci přijít na to, že program se bude týkat architektury.

Poté žáci na parkoviště hledají lísteček, na kterém je hádanka. Po uhodnutí hádanky žáci zjistí, jaká bude druhá zastávka.

Druhou zastávkou je kostel sv. Jiří. Zde žáci hledají v parku u kostela informace o stavbě a historii místa. Po nalezení jsou žáci názorně upozorněni na architektonické prvky stavby. Aby

mohli žáci pokračovat v cestě, musí najít další instrukce. Po nalezení instrukcí pokračují k další budově.

Třetí zastávkou je Sokolovna. Zde žáci opět hledají informace o stavbě a také o historii spolku Sokol. Po společné diskuzi nad architektonickými prvky budovy žáci opět hledají instrukce k pokračování cesty.

Čtvrtou zastávkou je ZŠ Tyršova a kaple sv. Jana Nepomuckého. Kaple dříve byla součástí budovy školy, dnes je vchod oddělen. Budova školy dříve sloužila jako klášter. Zde žáci opět hledají informace o budově a také informace k Miroslavu Tyršovi. Po nalezení informací opět proběhne diskuze a praktická ukázka architektonických prvků na budově. Aby se žáci mohli přemístit na další stanoviště, bude potřeba doplnit doplňovačku a uhodnout další zastávku.

Pátou zastávkou je Hálkovo divadlo. Zde se žádné informace nehledají, ale žáci se od lektora dozví, kdo byl Vítězslav Hálek a v jakém architektonickém stylu je divadlo vystavěno. Aby však mohla cesta žáků pokračovat dále, bude potřeba vyluštit křížovku. Po vylúštění křížovky žáci zjistí, jaká je jejich další zastávka.

Šestým zastavením je budova radnice, která je postavena v renesančním stylu. Zde jsou žáci seznámeni jak s architektonickým stylem budovy, tak s účelem, ke kterému budova slouží. Žáci si rovněž prohlédnou interiér budovy, včetně sklepů. Ve sklepních prostorách žáci vyslechnou ukázkou renesanční hudby. Aby mohli žáci pokračovat dále, musí uhodnout další hádanku.

Sedmým zastavením je budova soudu, která se nachází na místě, kde stál původně středověký hrad. Zde se opět žáci dozvědí nejen informace o budově z pohledu architektury, ale také proběhne diskuze na téma dělby moci v našem státě a jaké místo má moc soudní. Na další zastávku se pokračuje bez hádanky, jelikož další zastávka je v těsném sousedství s budovou soudu.

Osmou zastávkou je kostel sv. Jiljí. Okolo kostela žáci hledají informace, které s kostelem souvisí. Proběhne opět praktická ukázka architektonických prvků. Aby bylo možné pokračovat dále, musí žáci vyluštit šifru, díky které se dozví předposlední zastávku.

Předposledním místem, které bude v rámci architektonické procházky navštíveno je katovna. V současné době se v budově nachází restaurace, dříve budova sloužila katovi. Žáci se i zde dozví informace o architektuře budovy a seznámí se s účelem, kterému budova dříve sloužila. K pokračování k poslední zastávce musí žáci najít v okolí katovny lístečky s informacemi a musí dát dohromady poslední cíl.

Poslední zastávkou jsou středověké hrady. V okolí hradeb žáci opět hledají rozmístěné informace.

V parku pod hradbami pak probíhá závěrečná část programu. Žáci dostanou fotografie budov, které během cesty viděli, názvy architektonických stylů a názvy budov, a jejich úkolem je vše správně přiřadit. Nad řešením úkolu proběhne řízený rozhovor na téma, co se žáci během cesty dozvěděli a co si zapamatovali. Také zde proběhne závěrečná reflexe, co se žákům líbilo, nelíbilo, co by příště udělali jinak.

2.1.2.2 Popis realizace programu – Významné stavby - zaměřeno na architekturu

Program byl realizován se třemi třídami žáků osmých tříd. Žáci se zpočátku tvářili velice otráveně a při zmínce o architektuře někteří výrazně otáčeli oči v sloup. První zastávka u krematoria tak probíhala v mírně rozladěném duchu. Jakmile ale po zastávce měli žáci něco začít hledat a dělat, začalo to některé z nich zajímat. V jedné třídě byl však stále problém žáky navnadit ke spolupráci. U druhé zastávky se situace začala zlepšovat s tím, jak rostla aktivita. Bylo vidět, že minimálně hledání informací je baví. Nadšení opět opadlo u budovy Sokola, ale u budovy školy už zase žáci byli akční a velmi dobře spolupracovali. Zřejmě to bylo dáno tím, že se jednalo o budovu školy, kam žáci chodí, a tedy měli zájem se něco dozvědět o místě, kde tráví svůj čas. Také zastávka u Hálkova divadla byla v pozitivním duchu, přeci jen žáci divadlo znají, jelikož již od prvního stupně do divadla chodí na různá představení. Překvapením byla zastávka u radnice a návštěva sklepení. Žáci se zaposlouchali do renesanční hudby a někteří jedinci dokonce prohlásili, že je hudba velmi uklidňuje a občas si jí doma pustí. Zastávka u budovy soudu se také nesla v pozitivním duchu, žáky zaujala informace, že se na místě dříve nacházel hrad, což většina z nich vůbec nevěděla. Byla to pro ně nová, zajímavá informace. U budovy kostela opět nálada poklesla. Obecně by se dalo říct, že u církevních staveb pozornost žáků značně klesá. Poslední dvě zastávky již zase byly v pozitivním duchu, obzvlášť katovna žáky velmi zaujala. Při závěrečné aktivitě, kdy měli žáci řadit fotografie, názvy budov a architektonické styly byla úspěšnost cca 60%. Některým se povedlo přiřadit správně, někteří s tím měli problém. Vzhledem k tomu, že lektorka ve všech třídách běžně učí, tak lze konstatovat, že žáci, kteří i ve škole dávají pozor, měli informace seřazené správně, a žáci, kteří i při běžné výuce mají problémy, tak i při programu bojovali s mírou zapamatování. Poté následovalo závěrečné hodnocení. Žáky ve velké většině bavily aktivity, které absolvovali, ale téma je nezaujalo. Zároveň ale sdělili, že bylo lepší architekturu probírat v terénu, a ne ve třídě. Pouze tři žáky ze všech třech tříd zaujalo i téma. Jsou to žáci, kteří docházejí na výtvarnou výchovu do základní umělecké školy. Také žáci, kteří navštěvují základní uměleckou školu, ale hudební obor, velice ocenili zařazení ukázky renesanční hudby. Lze se rovněž domnívat, že reakce žáků by byla jiná, kdyby lektorem byl někdo jiný než jejich učitelka. Externí lektor by možná dokázal žáky více zaujmout.

2.1.2.3 Formulář k tvorbě edukačních programů – Významné stavby – zaměřeno na architekturu

FORMULÁŘ PRO ZÁPIS EDUKAČNÍHO PROGRAMU

NÁZEV PROGRAMU: Křížem krázem Nymburkem: Významné stavby – zaměřeno na architekturu

AUTOŘI: Markéta Ševcová

MÍSTO REALIZACE: Nymburk

CÍLOVÁ SKUPINA: 8. třída, 2. stupeň ZŠ (cca 20 účastníků a více)

CELKOVÁ DOBA REALIZACE: cca 4 hod. (240 min.)

ANOTACE: Víte, které významné architektonické památky máme v Nymburce? Víte, v jakém slohu byly jednotlivé památky vystavěny? V průběhu našeho edukačního programu najdeme na tyto otázky odpovědi, budeme spolu plnit různé úkoly a pečlivě pozorovat své okolí. Pojd'me strávit společný čas v historickém prostředí Nymburka a hravou formou poodhalme, jak se proměňovala nymburská architektura od středověku do 20. století.

KLÍČOVÁ SLOVA: Nymburk, edukace, Hálkovo divadlo, sokolovna, Miroslav Tyrš, krematorium, architektura, radnice, renesance, gotika, novorenesance, purismus

VÝCHODISKA:

Program je vytvořen, tak, aby žáci druhého stupně nahlédli do historie královského města Nymburka a seznámili se s architekturou v Nymburce. Během programu probíhá seznámení s deseti architektonicky významnými budovami. Důvodem tvorby programu je, aby se žáci seznámili s důležitou součástí historie města, ve kterém žijí, a s architekturou budov, okolo nichž každý den chodí.

Návaznost na RVP ZV: průřezová témata např. Osobnostní a sociální výchova; Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Vzdělávací oblasti: např. dějepis – všechny ročníky 2. stupně v návaznosti na jednotlivé epochy dějin, český jazyk – komunikace, osobnosti, Umění a kultura – kulturní dědictví, stavby,

architektura, občanská výchova – místo, kde žijí (6. ročník); Klíčové kompetence: Komunikativní, Sociální a personální, Občanské

CÍL: Žák na konci programu dokáže správně přiřadit významné nymburské budovy a architektonické slohy, ve kterých byly postaveny. Žák dokáže sdělit spojitost mezi Miroslavem Tyršem a Sokolem. Vedlejší cíle: Psychomotorický (žák rozvíjí komunikační dovednosti a konstruktivní myšlení); Afektivní (žák rozvíjí kladný vztah k historii města a sounáležitost s ní).

OBSAH – DÍLČÍ AKTIVITY: viz tabulka

ČAS	AKTIVITA	CÍL AKTIVITY
5 min. Prostor před hřbitovem	Přivítání a navázání kontaktu s žáky.	Seznámení se s povědomím o tématu dané skupiny.
5 min, krematorium	Sdělení základních informací o krematoriu.	Dozvědět se v jakém architektonickém stylu je vystavěno krematorium.
5 minut, parkoviště před hřbitovem	Hledání lístečku.	Dozvědět se další cíl cesty.
10 minut, přemístění	Přemístění ke kostelu sv. Jiří.	Příchod ke kostelu sv. Jiří.
5 minut	Hledání informací v parku u kostela.	Žáci najdou text s informacemi o budově kostela sv. Jiří.
10 minut, kostel sv. Jiří a přilehlý park	Hledání lístečku s úkolem a plnění úkolu.	Splnit úkol z lístečku a uhodnout cíl další cesty.
5 minut	Přemístění k budově Sokola.	Příchod k budově Sokola.
10 minut, budova Sokola	Hledání informací.	Nalezení informací k budově Sokola.

5 minut, přechod k budově ZŠ Tyršova	Přechod k budově školy.	Příchod k budově školy.
15 minut přestávka	Přestávka.	Přestávka na jídlo, pití, toaletu.
10 minut, ZŠ Tyršova	Hledání informací.	Najít informace a odpovědět na otázky.
5 min, přechod ke kapli sv. Jana Nepomuckého	Hledání informací.	Najít informace a doplnit správně doplňovačku.
10 minut, přechod k divadlu	Hledání informací.	Najít informace a vyluštit správně křížovku.
5 minut, přechod k radnici	Přechod k radnici.	Příchod k radnici.
15 minut, radnice	Hledání informací.	Najít informace, poslech hudby ve sklepení radnice. Zjistit další zastávku na cestě.
10 minut, radnice	Přestávka.	Přestávka jídlo, pití, toaleta.
5 minut, přechod ke kostelu sv. Jiljí	Přechod ke kostelu sv. Jiljí.	Příchod ke kostelu sv. Jiljí.
15 minu, kostel sv. Jiljí	Hledání informací.	Najít informace, návštěva vnitřku kostela, vyluštit další zastávku.
5 minut, přechod k soudu	Přechod k soudu.	Příchod k budově soudu.
10 minut, budova soudu	Hledání informací.	Najít informace a zjistit další zastávku.
10 minut, přechod ke katovně	Přechod ke katovně.	Příchod ke katovně.
10 minut, katovna	Hledání informací.	Najít informace a zjistit poslední zastávku architektonické stezky.
5 minut, přechod k hradbám	Přechod k hradbám.	Příchod k hradbám.

15 minut, hradby	Závěrečné hledání.	Poslední zisk informací.
15 minut, hradby	Přiřazování architektonických stylů, obrázků a názvů.	Správné přiřazení architektonického stylu k obrázku a názvu budovy.
10 minut, hradby	Diskuse.	Závěrečná diskuse.
15 minut, hradby	Reflexe.	Závěrečná reflexe programu. Rozloučení.

VÝSTUPY: přiřazené obrázky, názvy budov a názvy architektonických slohů.

MATERIÁL A POMŮCKY: pracovní materiály, psací potřeby, papír, čtvrtky, lepidlo.

EVALUACE: Závěrečné zhodnocení programu formou rozhovoru s účastníky a krátkého dotazníku. Žáci vyjadřují své dojmy z celého programu, přičemž mohou být např. položeny následující otázky (mimo jiné dle Gibbsova cyklu reflexe): A) Která aktivita tě nejvíce bavila? B) Odnášíš si z programu nějaký nový poznatek či vědomost? C) Bylo během programu něco, co se ti tolik nelíbilo? Pokud ano, co bys chtěl(a) změnit?

DOPORUČENÁ LITERATURA:

ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9.

ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

2.1.3 Křížem krážem Nymburkem: Významné osobnosti

Třetí část programu je věnována významným osobnostem města Nymburka. Výběr osobností pro tuto část programu byl konzultován s dalšími pedagogy a volby padla na pět osobností, které jsou významné celostátně a zároveň mají vazbu na Nymburk. V této části programu se tak žáci seznámí s následujícími jmény: Eliška Přemyslovna, Bohuslav Matěj Černošský, Božena Němcová, Alfons Mucha a Bohumil Hrabal.

Cíl programu: Seznámit žáky s vybranými osobnostmi, které mají vazbu na Nymburk. Žák dokáže sdělit, jaké konkrétní vazby na Nymburk měli tyto osobnosti: Bohumil Hrabal, Eliška Přemyslovna, Alfons Mucha, Božena Němcová a Bohuslav Matěj Černošský.

2.1.3.1 Popis programu – Významné osobnosti

Program se odehrává v parku pod hradbami. Žáci jsou rozdělení do skupin. Dělení do skupin probíhá tak, že si žáci losují lístečky se jmény jednotlivých osobností, následně musí hledat své spolužáky, ale nesmí vůbec mluvit, pouze pantomimicky ukazovat, co vystihuje osobnosti, jejichž jména mají napsaná na lístečku. Jakmile jsou žáci rozdělení ve skupinách, tak každá skupina dostává set materiálů, který obsahuje: obrazový materiál, texty vztahující se k dané osobě, psací potřeby, nůžky, papír. Po celou dobu práce žáci nesmí používat mobilní telefon. Použití mobilního telefonu je možné pouze v případě, pokud o to skupinka požádá a splní úkol, který dostane. V takovém případě je možné na pět minut využít mobilní telefon a dohledat si případně potřebné informace.

První úkol této části programu je, že žáci za pomoci obdržených pomůcek sestaví návrh instagramového profilu vybrané osobnosti. Profil musí obsahovat základní informace o dané osobě, obrázek místa, které je s jejím či jeho pobytem v Nymburce spojené, a několik příspěvků s informacemi o sobě. Na tuto část programu mají žáci celkem 30 minut.

V druhé fázi programu mají žáci 60 minut na to, aby secvičili scénku v délce minimálně 5 minut, která bude vyobrazovat život dané osoby. Podmínkou je, aby ve scénce byla i ukázka s odkazem na město Nymburk. Scénka může být buď pantomima, nebo s hra dialogy, zde je výběr ponechán na žácích.

Po uplynutí vymezeného času přichází čas na prezentaci nacvičených scének. Úkolem žáků, kteří jsou v roli diváků, je uhodnout, o kterou osobnost se jedná. Po uhodnutí osobnosti následuje ještě prezentace návrhů instagramových profilů.

Na závěr dostane každá skupina fotografie všech pěti osobností, lístečky s různými informacemi a mapu. Závěrečný úkol spočívá v tom, že mají žáci přiřadit správně jméno, fotografii a informace ke každé osobnosti a do mapy zakreslit místo, které se k dané osobnosti v Nymburce vztahuje. Tato aktivita slouží také jako ověření, co si žáci z programu zapamatovali. Následně proběhne společná kontrola, zda mají žáci informace přiřazené správně.

Po skončení prezentací všech skupin následuje reflexe. Shrnutí, co se žáci během programu dozvěděli, co jim utkvělo v paměti. Dále následuje zhodnocení programu, jak se žákům program líbil, co se jim případně nelíbilo, či co by případně změnili.

2.1.3.2 Popis realizace programu Významné osobnosti

Program byl realizován se žáky šestých tříd. Tento program v pilotním období absolvovaly tři třídy v červnu roku 2022. Prvním postřehem lektorky bylo, že vzhledem k velkému teplu, je potřeba jako zázemí pro děti vybrat místo, kde je stín a dohlédnout na pitný režim. V jedné třídě se vyskytl první problém již při rozdělení skupin, kdy se jednalo o třídu, kde třídní vztahy nejsou úplně optimální, a náhodné rozdělení do skupin zpočátku vyvolalo nevoli. Nicméně nakonec se žáci se svou skupinou smířili. V jedné třídě pro změnu nastal menší problém v tom, že jedna skupina, která byla náhodně vylosována, byla utvořena velmi slabými žáky a bylo tak potřeba jim dopomoci při realizaci úkolů. Při první realizaci měli žáci na tvorbu návrhu instagramového profilu původních 30 minut, nicméně při dalších realizacích byl čas prodloužen na 45 minut. Po tvorbě profilů následovala desetiminutová pauza na svačinu a oddech. Po svačině následovala další část, kdy žáci měli nacvičovat scénky. Tato část žáky velmi bavila a i lektorka byla nadšená, když viděla, s jakým nasazením se žáci úkolu chopili. Během práce žáků byla lektorka dětem k dispozici pro konzultace a také obcházela jednotlivé skupiny a pomáhala s uchopením informací. Výsledkem byly naprosto strhující scénky v podání žáků, kteří měli s dramatickou výchovou jen velmi malé zkušenosti (tvorba scének v hodinách ve škole). Při závěrečném hodnocení programu bylo zřejmé, že si žáci zapamatovali spoustu informací, všichni již věděli, proč jsou jimi prezentované osobnosti spojené s Nymburkem. Většinu žáků se líbila tvorba instagramového profilu i hraní scének. Pár žáků se ozvalo, že se jim nelíbilo složení skupin, a že by pro příště uvítali, kdyby si mohli skupiny určit sami. V jedné třídě pak trochu záporně hodnotili, že bylo v daný den zrovna opravdu velké teplo a již se jim v závěru roku nechtělo moc přemýšlet. Celkově byl program hodnocen kladně a žáci by jej doporučili dalším spolužákům.

2.1.3.3 Formulář pro tvorbu edukačních programů – Významné osobnosti

FORMULÁŘ PRO ZÁPIS EDUKAČNÍHO PROGRAMU

NÁZEV PROGRAMU: Křížem krázem Nymburkem: Významné osobnosti

AUTOŘI: Markéta Ševcová

MÍSTO REALIZACE: Nymburk – park pod hradbami

CÍLOVÁ SKUPINA: 6. třída, 2. stupeň ZŠ (cca 20 účastníků a více)

CELKOVÁ DOBA REALIZACE: cca 3,5 hod. (210 min.)

ANOTACE: Víte, které známé osobnosti žili nebo se přímo narodili v Nymburce? Čím se proslavili a jaký měli k Nymburku vztah? V průběhu našeho edukačního programu najdeme na tyto otázky odpovědi, budete tvořit návrhy instagramových profilů a životopisné scénky. Pojdme strávit společný čas v historickém prostředí nymburských hradeb a hravou formou poodhalme, kdo zajímavý se mezi nimi kdysi procházel tak jako vy.

KLÍČOVÁ SLOVA: Nymburk, edukace, Eliška Přemyslovna, Bohumil Hrabal, Bohuslav Matěj Černohorský, Alfons Mucha, Božena Němcová, dramatická interpretace

VÝCHODISKA:

Program je vytvořen, tak, aby žáci druhého stupně nahlédli do historie královského města Nymburka a seznámili se s významnými osobnostmi, které jsou s Nymburkem spojené. Během programu probíhá základní seznámení s pěti vybranými osobnostmi, které se v Nymburce narodili, nebo zde nějakou dobu žili.

Návaznost na RVP ZV: průřezová témata např. Osobnostní a sociální výchova; Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Vzdělávací oblasti: např. dějepis – všechny ročníky 2. stupně v návaznosti na jednotlivé epochy dějin, historické postavy, český jazyk – komunikace a dramatizace, osobnosti, Umění a kultura – kulturní dědictví, stavby, architektura, umělci, občanská výchova – místo, kde žijí (6. ročník); Klíčové kompetence: Komunikativní, Sociální a personální, Občanské.

CÍL: Žák na konci programu vysvětlí, jakou spojitost s Nymburkem má pět historických osobností (Eliška Přemyslovna, Bohumil Hrabal, Bohuslav Matěj Černohorský, Alfons Mucha a Božena Němcová). Žák vyjmenuje alespoň dvě díla Bohumila Hrabala a Boženy Němcové. Vedlejší cíle: Psychomotorický (žák rozvíjí komunikační dovednosti a konstruktivní myšlení, pracuje v týmu); Afektivní (žák rozvíjí kladný vztah k historii města a sounáležitost s ní).

OBSAH – DÍLČÍ AKTIVITY: viz tabulka

ČAS	AKTIVITA	CÍL AKTIVITY
5 min. Park pod hradbami	Přivítání a navázání kontaktu s žáky.	Seznámení se s povědomím o tématu dané skupiny.
10 min, park pod hradbami	Rozdělení do skupin formou hry.	Rozdělení do skupin, ve kterých budou žáci po celý den pracovat.
30 minut	Tvorba instagramového/facebookového profilu vylosované osobnosti.	Žáci vytvoří instagramový/facebookový profil vylosované osobnosti za pomoci přidělených materiálů.
10 minut	Přestávka	Pauza na svačinu.
60 minut	Příprava scének.	Žáci nacvičují scénky, jejichž obsahem má být život vylosované osobnosti. Ve výsledné scéně musí zaznít informace, jakým způsobem je daná osobnost spojena s městem Nymburkem.
10 minut	Přestávka.	Přestávka na pití/svačinu, dojití na WC.
50 minut	Prezentace scének.	Prezentace secvičených scének – minimální délka scénky je 5 minut, maximální délka je 10 minut.

15 minut	Přiřazování informací.	Přiřazování informací, které se děti během programu dozvěděly.
20 minut	Zhodnocení scének a zhodnocení celého programu.	Závěrečné zhodnocení scének a celého programu. Co se líbilo, nelíbilo. Náměty pro zlepšení.

VÝSTUPY: návrh instagramového/facebookového profilu osobnosti, scénka zaměřená na historii města

MATERIÁL A POMŮCKY: pracovní materiály, psací potřeby, papír, kempingová deka.

EVALUACE: Závěrečné zhodnocení programu formou rozhovoru s účastníky a krátkého dotazníku. Žáci vyjadřují své dojmy z celého programu, přičemž mohou být např. položeny následující otázky (mimo jiné dle Gibbsova cyklu reflexe): A) Která aktivita tě nejvíce bavila? B) Jak ses cítil(a) při předvádění dramatické scénky? C) Odnášíš si z programu nějaký nový poznatek či vědomost? D) Bylo během programu něco, co se ti tolik nelíbilo? Pokud ano, co bys chtěl(a) změnit?

DOPORUČENÁ LITERATURA:

ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce: 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9.

ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

Závěr

Diplomová práce s názvem Křížem krážem Nymburkem – edukační program pro základní školy splnila svůj cíl. Byl vytvořen edukační program pro druhý stupeň základních škol o třech částech, které je možné realizovat jak samostatně, tak jako třídní vzdělávací akci. Případně realizovat v každém ročníku jeden program, například: 6. ročník – program zaměřený na osobnosti, 7. ročník – program zaměřený na historii města, 8. ročník – program zaměřený na architekturu. Toto je tedy ještě k úvaze. Všechny části programu byly v praxi vyzkoušeny se třemi třídami různých věkových kategorií, avšak spadajícími do druhého stupně základní školy. První realizace programu měla vždy nějaké chyby, především zpočátku lektorka zapoměla na základní potřeby žáků jako je pití a jídlo a možnost využití toalety. V dalších realizacích již bylo na tyto základní potřeby žáků myšleno a vždy byl ponechán prostor, aby žáci své potřeby mohli uspokojit. Programy zaměřené na historii města a na osobnosti spojené s Nymburkem měly u žáků úspěch. Jako slabší se ukázal program zaměřený na nymburskou architekturu. Tento program žáky příliš nezaujal a výzvou pro autorku programu je přepracovat jej do stravitelnější podoby. I když, jak se žáci nakonec vyjádřili, z jejich pohledu téma architektury moc stravitelným způsobem uchopit nejde. Tento program by tak bylo možné uchopit tak, že by si žáci osmého, případně devátého ročníku připravili jednotlivé zastávky a úkoly pro žáky mladší. Starší žáci by získali pocit důležitosti a zároveň by se naučili spolupráci s mladšími spolužáky.

Programy se jinak osvědčily jako vhodný doplněk ke klasické výuce dějepisu, českého jazyka, občanské výchovy i výtvarné výchovy, kde všude je lze využít. Autorka práce také s očekáváním vyhlíží dokončení rekonstrukce místního muzea a velice ráda by ve spolupráci s pracovníky muzea vytvořila edukační program pro školy propojený s novou expozicí. Programy z této diplomové práce také budou dále nabídnuty k využití jak ostatním vyučujícím na ZŠ Tyršova v Nymburce, tak zaměstnancům nymburského muzea.

Seznam použité literatury

- 1) ČEČETKA, František Josef. *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti*. Poděbrady: K. Bucek, ředitel, 1912.
- 2) ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Knih osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.
- 3) ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce: 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.
- 4) ČINČERA, Jan. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1974-0.
- 5) HAVLŮJOVÁ, Hana, Petr HUDEC, Květa JORDÁNOVÁ a Martina INDROVÁ. *Památky nás baví*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. ISBN 978-80-906167-0-7.
- 6) HRABAL, Bohumil. O Kainovi In: Kdo jsem. 1. vyd. v tomto uspoř. Praha: Pražská imaginace, 1995. 416 s. Sebrané spisy Bohumila Hrabala; Sv. 12. ISBN 80-7110-154-0.
- 7) DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-62-1.
- 8) ĎURČANSKÝ, Marek. Nymburk v letech 1629 – 1634 ve světle městských register a jiných pramenů 1 (Situace města po bitvě na Bílé hoře a stručný diplomatický rozbor rukopisu), SSH 25, 1999
- 9) JIRÁSEK, Ivo. *Zážitková pedagogika: teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase)*. Praha: Portál, 2019. Gymnasion. ISBN 978-80-262-1485-4.
- 10) KOŘÍNEK, Václav. *Jak bývalo v Nymburce, historie vyprávění*. Nymburk, 2012. ISBN 978-80-87269-25-1
- 11) KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti práce učitelů a přátel*. V Nymburce: [s.l.], 1912.
- 12) NOVÁČKOVÁ, Jana a NEVOLOVÁ, Dobromila. *Respektovat a být respektován: cesta k sebeúctě a zodpovědnosti*. Přepřacované vydání. Praha: PeopleComm, 2020. ISBN 978-80-87917-50-3.
- 13) PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křidel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8

- 14) POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech*. Praha: Academia, 1982.
- 15) PROFOUS, Antonín, Vladimír ŠMILAUER a Jan SVOBODA. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, pův. význam a změny*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1960.
- 16) ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9.
- 17) SEMOTANOVÁ, Eva a SYNEK, Jaroslav. *Česko: Ottův historický atlas*. Druhé aktualizované vydání. Praha: Ottovo nakladatelství, 2017. ISBN 978-80-7451-588-0.
- 18) SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0404-6.
- 19) VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1865-1.
- 20) VÁŇOVÁ KREJČOVÁ, Věra a POCHE KARGEROVÁ, Jana. *Vzdělávací program Začít spolu: metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. 2., aktualiz. vyd. Step by step (Portál). Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-906-4.
- 21) VLČEK, Pavel, Dušan FOLTÝN a Petr SOMMER. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-17-6.
- 22) VOJTÍŠKOVÁ, Jana. *Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské: na příkladu Nového Města pražského a polabského pětiměstí*. Praha: Scriptorium, 2011. ISBN 978-80-87271-33-9.
- 23) VOPEL, Klaus W. *Skupinové hry pro život*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-286-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

- 1) *MŠMT*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/klicove-kompetence>. [cit. 2023-11-29].
- 2) *Nymburský deník*. Online. Nymburský deník. 2023. Dostupné z: https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/nymburk-zalabi-materska-skola-ruzenka-demolice-vystavba-azbest-vizualizace-2023.html. [cit. 2023-11-29].
- 3) Polabské muzeum. *Polabské muzeum* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.polabskemuzeum.cz/mista/vlastivedne-muzeum>
- 4) Rádio Patriot. *Rádio Patriot* [online]. 2023 [cit. 2023-11-29]. Dostupné z: <https://radiopatriot.cz/barokni-chlouba-nymburka-bude-zachranena-radnice-zahajila-opravy-stareho-dekanstvi-za-54-milionu-korun/>
- 5) *Turistika*. Online. Turistika. 2019. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/nymburk-praveka-mohyla/detail>. [cit. 2023-11-29].
- 6) *Eliška Přemyslovna*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Eli%C5%A1ka_P%C5%99emyslovna. [cit. 2023-11-29].
- 7) Zámek Loučeň. *Zámek Loučeň* [online]. 2023 [cit. 2023-11-03]. Dostupné z: <https://www.zamekloucen.cz/historie-zamku-loucen>

Přílohy

Příloha č. 1

Materiály, které žáci získávají během programu Historie města od založení po současnost.

Žáci během programu plní následující úkoly a získávají informace uvedené níže v přesném znění, tak jak je zde uvedeno.

- 1) Hledání patnácti lístečků v parku pod hradbami – lístečky žáci dostanou v přesném znění, tak jak je zde uvedeno, na každém stanoviště je počet lístečků roven počtu skupin, tak aby si každá skupina po najití místa, kde jsou lístečky schované, mohla právě jeden lísteček odnést. Aby nebylo nutné zde znovu řadit lístečky na časovou osu, tak jak to v praxi dělají žáci, jsou lístečky zde seřazené chronologicky, tak jak by tomu bylo na časové ose. V praxi však dochází k tomu, že žáci lístečky nacházejí v různém pořadí a jejich úkolem je lístečky chronologicky seřadit na časovou osu.
 - a) Založení královského města Nymburka v roce 1275 českým králem Přemyslem Otakarem II. (přesné datum není známo, dle historických výzkumů se ale jako nejpravděpodobnější jeví rok 1275).
 - b) Píše se rok 1310 a do města utíká před svým švagrem Eliška Přemyslovna.
 - c) Husitské války – během nich nejdříve město podporovalo císaře Zikmunda, v roce 1421 ale uzavřelo město dohodu s pražským svazem a přešlo na stranu kalicha.
 - d) Během 16. století dochází k vrcholu rozkvětu města, tehdy také došlo k postavení renesanční radnice.
 - e) Třicetiletá válka (1618 – 1648) – v roce 1634 většina města byla vypálena Sasy. Sasové v místním kostele povraždili více než 200 lidí.
 - f) Polovina 19. století – nejvýznamnějším počinem byla železnice. Také vznikl cukrovar, pivovar, korkovna.
 - g) 1850 – zaveden telegraf, první místní telefony instalovány v roce 1900.
 - h) 1912 – výstavba nového kamenného mostu přes Labe.
 - i) 1918 – několik dní před návštěvou T.G. Masaryka proběhl v Nymburce protižidovský pogrom, při němž byli vyrabovány židovské obchody a obchodníci zbiti.
 - j) 1924 – výstavba hydroelektrárny s plavební komorou.
 - k) 1939 – 1945 – 2. sv. válka – také z Nymburka bylo deportováno několik desítek židovských obyvatel, převážně v roce 1942. V koncentračních táborech zahynulo

40 židovských obyvatel Nymburka. Na jejich památku se postupně v Nymburce objevují tzv. kameny zmizelých neboli Stolpersteine, které jsou umísťováni do chodníku jako připomínka na místo, kde naposledy židovští obyvatelé žili.

- l) 1967 – 1969 – zničení hřbitova okolo kostela sv. Jiří naprosto nevhodným a neuctivým způsobem.
- m) 1968 – 1976 – demolice historických domů na nymburském náměstí včetně podloubí.
- n) 1984 – natáčení pohádky Tři veteráni v Nymburce – v pohádce je několik záběrů na nymburské hradby.
- o) 2018 – lávka pro pěší přes Labe byla zbourána na základě obav o její statiku. Následně byla vyprojektována a postavena na stejném místě lávka nová. K jejímu otevření došlo v roce 2021.

2) Šifra, kterou mají žáci rozluštit

Šifra je naspána v Morseově abecedě. Žáci dostanou následující tabulku.

Morseova abeceda			
A - akát	.-	M - mává	--
B - blýskavice	-...	N - nástup	-. .
C - cílovníci	-. .	O - ó náš pán	---
D - dálava	-..	P - papírníci	.-.
E - erb	.	Q	
F - Filipíny	..-	R - rarášek	.-.
G - Grónská zem	--.	S - sobota	...
H - hrachovina	T - tón	-
CH - chvátá k nám sám	----	U - učený	..-
I - ibis	..	V - vyučený	...-
J - jasmín bílý	.-.	W - vagón klád	.-.
K - krákorá	-. .	X - xylofón	..-
L - lupíneček	.-..	Y - í se ztrácí	-. .-
		Z - známá žena	--..

Zadání šifry:

.-/-.../-.-./.../-./-//--..../.../.../-.-/-.-./...//-.../.-./.../...//..-/..-./

---/.-./-./-./-./-./-//--/..-/.../..-///.../.../..-./-./-./-./-//..-./-//..-/..-./

---/.-./..-//

Správné řešení šifry:

Abyste získali další informace, musíte splnit pět úkolů.

- 3) Seznam pěti úkolů, které musí žáci splnit a znění textů, které žáci za splněné úkoly obdrží:

Zadání úkolů je poschováváno v parku pod hradbami.

- a) Úkol 1 – Podívejte se na historické hradby a spočítejte, kolik věží zůstalo.

Správná odpověď: 6

Znění textu, který za splnění tohoto úkolu žáci obdrží:

Text 1

Díky archeologickým výzkumům dnes víme, že území města Nymburka bylo osídleno již v období pravěku. Díky archeologickým nálezům víme, že na území dnešního Nymburka je doložen výskyt pravěkého obyvatelstva, konkrétně nejstaršími obyvateli byli zemědělci z mladší doby kamenné – toto jest doloženo nálezy hrobů s kamennými nástroji.¹⁰⁵

Toto období nám také připomíná nález pravěkého hrobu, tzv. mohyly. Pravěká mohyla se nachází v ulici Na Příkopě a je chráněná jako kulturní památka. Nad mohylou byl vystaven menší pavilon, aby památka byla chráněna.

Založení města:

Město Nymburk bylo založeno za vlády českého krále Přemysla Otakara II.. Původně se jako rok založení města uváděl rok 1257, ale historickými výzkumy bylo prokázáno, že uváděný rok se jeví jako nepravděpodobný. První písemná zmínka o městě pochází z roku 1275, a tento rok je dle historiků se také jeví jako nejpravděpodobnější rok založení města Nymburka.

Město Nymburk, se dříve také nazývalo Nvenburch, později Neuenburch, také Neuenburg, v latině Novum Castrum, neboli Nový Hrad. Název města byl také někdy uváděn jako Nimburg a také se údajně městu jednu dobu říkalo Sviníbrod, protože se údajně v Labi brodily svině.¹⁰⁶ Později se ustálil Nymburk.

¹⁰⁵ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 7

¹⁰⁶ PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. Praha: Československá akademie věd, 1954., str. 240

Město Nymburk založili holanďští a němečtí kolonisté a ti právě přinesli novou stavební techniku z červených pálených cihel. Tento způsob výstavby můžeme pozorovat hned na několika významných nymburských stavbách, např. opevnění města, kostel, klášter, Kamenný dům atd. Cihlami došlo k nahrazení opuky, které bylo v místě málo.¹⁰⁷

- b) Úkol 2 – Z informační tabule, která je umístěna na budově Rybárny zjistěte, kdo v budově údajně přenocoval.

Správná odpověď: Eliška Přemyslovna.

Znění textu, který za splnění tohoto úkolu žáci obdrží:

Text 2

Psal se rok 1310, květen a Eliška Přemyslovna musela uprchnout z Prahy před intrikami svého švagra, Jindřicha Korutanského. Jindřich chtěl Elišku uvěznit, to ale ona nehodlala dopustit, a tak se v doprovodu Jana z Vartenberka a vyšehradského probošta Jana Volka, který byl nevlastním bratrem Elišky, vydala na cestu z Prahy do Nymburka.¹⁰⁸ Do Nymburka přijela 28. května 1310 a byla ubytována v domě U Černého orla. Útočištěm byl Nymburk Elišce do 29. června 1310.¹⁰⁹

Na příjezd Elišky Přemyslovny do města Nymburka je v Nymburce hned několik vzpomínek. Nejvýznamnější z nich je Reliéf Elišky Přemyslovny, který nechal na svém domě zhotovit nymburský patriot MUDr. Antonín Brzorád. Ten objednal realizaci reliéfu u akademického sochaře Karla Nováka z Prahy k příležitosti šestistého výročí příjezdu Elišky Přemyslovny do Nymburka. Dům se nachází na Palackého třídě čp. 252. Secesní dům, na kterém je reliéf zhotoven se stal v roce 2007 kulturní památkou.¹¹⁰

Dalšími dvěma vzpomínkami na pobyt Elišky Přemyslovny v Nymburce jsou dvě informační desky. Jedna se nachází na budově Staré rybárny, kam měla údajně Eliška Přemyslovna na loďce připlout. Druhou informační deskou je pak deska na domě na rohu ulice \kostelní a

¹⁰⁷ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce: 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 10

¹⁰⁸ ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9., str. 25

¹⁰⁹ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 63 - 64

¹¹⁰ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce: 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 37

Náměstí Přemyslovců čp. 42, kde dříve stával gotický dům U Černého orla, kde Eliška po dobu svého pobytu v Nymburce bydlela.¹¹¹

c) Úkol 3 – Zkuste si vzpomenout, kolik je v Nymburce různých kostelů nebo kaplí a napište jejich názvy.

Správná odpověď: 5 - Kostel sv. Jiljí, Kostelík sv Jiří, Husův sbor, Evangelický kostel, Kaple sv. Jana Nepomuckého

Znění textu, který za splnění tohoto úkolu žáci obdrží:

Text 3

Husitské války, které probíhaly v 15. století se města dotkly jen velmi okrajově. Byl vydrancován pouze dominikánský klášter a mniši byli vypuzeni. Rozkvět města, které bylo obdařeno mnoha privilegii trval po celé období gotiky i renesance.

Město Nymburk bylo významné již od svého založení. Dalším důkazem, že je město svým významem důležité je již ve 14. století zákoník *Maiestas Carolina*, který vydal Karel IV. V zákoníku *Maiestas Carolina* je výslovně uvedeno, že město Nymburk je společně s dalšími sedmnácti městy nezcizitelné, nesmí být zastaveno, pronajmuto nebo vyměněno.¹¹²

Město Nymburk mělo od krále také spoustu privilegií, např. právo mílové (nikdo nesměl na vzdálenost jedné míle obchodovat, jen řemeslníci sdružení v cechu daného města), právo várečné (právo vařit pivo), právo ročních trhů, právo obilného skladu, právo solné a další.¹¹³

Rok 1547 byl významným předělem v historii řady královských měst a také v historii města Nymburka. V důsledku povstání a jeho porážky následovaly konfiskace majetku měst a jedním z měst, kterému byl také zabaven majetek byl i Nymburk.

Město Nymburk muselo tedy jako trest postoupit králi více než deset obcí (ať už celé nebo jejich části), čtrnáct rybníků, břehy řeky Labe a veškeré příslušenství náležející k obci.¹¹⁴

¹¹¹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce: 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 37 - 38

¹¹² ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9., str. 27

¹¹³ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti práce učitelů a přátel*. V Nymburce: [s.l.], 1912., str. 341

¹¹⁴ KOŽÍŠEK, Karel (ed.). *Poděbradsko: obraz minulosti i přítomnosti práce učitelů a přátel*. V Nymburce: [s.l.], 1912., str. 380

Třicetiletá válka (1618 – 1648) byla pro výstavní královské město Nymburk velkou ranou do jeho historie. Nymburk byl během třicetileté války několikrát vypálen a vydrancován (především v letech 1631 a 1634). Dne 16. srpna 1634 byl Nymburk dobyt, hradby byly pobořeny, většina obyvatel města byla vyvražděna.¹¹⁵ V roce 1634 dobyly Nymburk Sasové. Nymburští zbývající obyvatelé žili v bídě. V roce 1639 přišla další rána v podobě švédského vojska. Švédští vojáci se ve městě usadili, rozbořili některé další domky a na dlouhých 33 týdnů si v Nymburce zbudovali své ležení.¹¹⁶

d) Úkol 4 – Zjistěte z informační tabule restaurace Na Katovně, k čemu budova restaurace dříve sloužila.

Správná odpověď: Jak již název restaurace napovídá, budova restaurace dříve sloužila jako katovna. V budově bydlel a úřadoval kat.

Znění textu, který za splnění tohoto úkolu žáci obdrží:

Text 4

Nymburk již po třicetileté válce nikdy nenabyl tak významného postavení a výstavnosti jako před válkou třicetiletou. Nicméně po válce, se nymburští pokoušeli dát město zpět do pořádku. Najímáni byli řemeslníci pro opravu strategických míst ve městě jako např. na opravu pivovaru, sladovny, cihelny atd. Obnova města však pokračovala velice pomalu.¹¹⁷ Město se tedy velice pomalu vzpamatovávalo ze třicetileté války, když přišla další rána. První požár v roce 1666, ze kterého se město opět pomalu vzpamatovávalo. Sotva se podařilo město nějakým způsobem obnovit, přišel v roce 1686 další požár. Požár v roce 1686 byl ničivější než ten první. Při druhém požáru shořelo více než tři desítky domů, včetně výstavního zájezdního hostince U černého orla s maštalemi pro 60 koní. Při druhém požáru byl také poškozen kostel sv. Jiljí.¹¹⁸

V letech 1848 – 1850 žila Božena Němcová v Nymburce, kde napsala satirickou povídku Kávová společnost. Pobyt v Nymburce byl také inspirací pro povídku V zámku a v podzámčí. Při svém pobytu v Nymburce Božena bydlela ve vile doktora Brzoráda na Boleslavské třídě. Za svého pobytu se jí podařilo znepřátelit si konzervativní nymburskou smetánku, ale získala

¹¹⁵ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce: 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 11

¹¹⁶ ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9., str. 67

¹¹⁷ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 153

¹¹⁸ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 157

si zde i několik přátel jako například: Dr. Antonína Brzoráda, Med. Dr. Jana Dlabáče, rodinu Kulichovu z mlýnu Bašta v Drahelicích. V roce 1850 její muž byl přeložen do Uher a Božena se se svými dětmi odstěhovala do Prahy.¹¹⁹

e) Úkol 5 – Zajděte k pravěké mohyle, a zjistěte, co se v mohyle nachází.

Správná odpověď: V mohyle se nachází kostra muže ve skrčené poloze. Hrob je z pozdní doby kamenné – eneolitu.

Znění textu, který za splnění tohoto úkolu žáci obdrží:

Text 5

Navázání na svou historickou slávu se Nymburk dočkal až na konci 19. století. V roce 1870 byla do Nymburka zavedena železnice a Nymburkem se stal významným železničním uzlem, kterým je dodnes. V Nymburce došlo mimo vystavění železničního uzle také k vybudování dílen pro opravu lokomotiv a také byla vystavěna kolonie pro bydlení zaměstnanců dráhy.¹²⁰

V roce 1850 byl do Nymburka zaveden telegraf a v roce 1900 pak byly instalovány první místní telefony.¹²¹

Současně s dráhou byl také v roce 1870 postaven v Nymburce cukrovar. V roce 1895 byla postavena budova pivovaru. Celkově byl v Nymburce stavební boom.¹²²

V roce 1882 byla postavena první nymburská nemocnice.¹²³ Po mnoha přestavbách, dostavbách a rekonstrukcích slouží budova nemocnice svému účelu dodnes.

V roce 1891 došlo k výstavbě nové budovy za účelem rozšíření školy ve městě.¹²⁴ Budova přistavěna k původní budově na místě bývalého dominikánského kláštera. V současné době budova slouží také jako škola, a sice ZŠ Tyršova.

¹¹⁹ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Knihy osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 185 - 186

¹²⁰ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 11

¹²¹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 11

¹²² ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 11

¹²³ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 300

¹²⁴ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 246

V letech 1891 – 1892 došlo v Nymburce k výstavbě židovské synagogy. Během druhé světové války k zániku nymburské židovské obce. Po druhé světové válce začala po přestavbě budova sloužit jako depozitář muzea. K muzejním účelům slouží budova dodnes.¹²⁵

V roce 1897 byla postavena nová budova školy Na Spálence, protože budova školy ve městě již kapacitně nestačila. Dnes se jedná o ZŠ Komenského v Komenského ulici.¹²⁶

V roce 1898 byl vystavěn místní sirotčinec. V budově sirotčince v Resslerově ulici dnes sídlí dětský domov.¹²⁷

V roce 1898 byl slavnostně otevřen nově postavený evangelický kostel vystavěný v novorenesančním stylu. Kostel se nachází v ulici Bedřicha Smetany a funguje dodnes.¹²⁸

V roce 1898 byla také slavnostně otevřena nově postavená budova Sokolovny v Nymburce.¹²⁹ Budova je postavena v novorenesančním stylu a svým původním účelům slouží dodnes. Dnes budova slouží kromě potřebám obce sokolské, také potřebám základní školy v Tyršově ulici, jelikož základní škola nemá dostatečnou kapacitu tělocvičny pro tělesnou výchovu, tedy žáci dochází na tělesnou výchovu také do budovy Sokola.

V roce 1904 byla postavena městská vodárna. Vodárna byla postavena v secesním stylu. V roce 1993 byla vodárna opravena a jejím majitelem jsou v současné době Vodovody a kanalizace Nymburk a.s.¹³⁰

V roce 1907 byla postavena budova nymburského gymnázia, které se dnes jmenuje Gymnázium Bohumila Hrabala v Nymburce.¹³¹

¹²⁵ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. str 237 - 238

¹²⁶ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 55

¹²⁷ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 40

¹²⁸ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 67

¹²⁹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 286

¹³⁰ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 99

¹³¹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 44

V letech 1912 – 1913 došlo k výstavbě nového kamenné mostu přes Labe vedle původního dřevěného mostu, který již dosloužil. V roce 1998 byl most generálně zrekonstruován a vzhledem k velké dopravě, která je po mostě realizována je opět most zralý na generální rekonstrukci, o které se již v Nymburce diskutuje, kdy započne.¹³²

V letech 1919 – 1924 došlo k výstavbě vodní elektrárny. V roce 1924 byla elektrárna uvedena do provozu. Původně byla hydroelektrárna osazena 4 kusy pomaloběžných Francisových turbín a 1 kusem rychloběžné Kaplanovy turbíny. Při rekonstrukci elektrárny v roce 2009 byla složení turbín změněno. Z původního osazení zůstala zachována 1 Kaplanova turbína a 1 Francisova turbína. Tyto staré turbíny byly doplněny moderními vertikálními Kaplanovými turbínami, celkem je tedy v elektrárně 5 kusů turbín.¹³³

V roce 1924 bylo postaveno slavné nymburské krematorium v puristickém stylu. Architektem stavby byl Bedřich Feuerstein.¹³⁴

V roce 1928 byla k budově místní Sokolovny přistavěna budova kina. První promítání proběhlo 2. listopadu 1928.¹³⁵

V letech 1935 – 1936 došlo k výstavbě nové budovy Hálkova divadla. Divadlo bylo postaveno v kubistickém stylu podle návrhů architektů Ladilava Caňkáře a Jaroslava Koska.¹³⁶

V roce 1850 byl do Nymburka zaveden telegraf a v roce 1900 pak byly instalovány první místní telefony.

¹³² ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 136

¹³³ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 111-112

¹³⁴ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 305

¹³⁵ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 289

¹³⁶ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 279

Nymburk během 2 světové války

Ani obyvatelům Nymburka se nevyhnul osud jiných obyvatel naší země, kteří skončili v nacistických vyhlazovacích táborech. Zejména v roce 1942 bylo na 70 obyvatel transporty odesláno do koncentračních táborů, 48 obyvatel se již z nacistických vyhlazovacích táborů nevrátilo.¹³⁷

Nymburk po 2. světové válce

Po druhé světové válce se ujímá vedení ve státě komunistická strana. Také v Nymburce zanechal komunismus své stopy. Z pohledu historie, zejména stopy negativní, kdy byly odstraňovány významné historické stavby (historické domy s podloubím na náměstí), neuctivé zlikvidování hřbitova u kostela sv. Jiří atd. Docházelo k výstavbě nevzhledných komunistických budov, které hyzdí nymburské náměstí dodnes.

V roce 1974 se slavnostně otevřel zimní stadion.

¹³⁷ PLAVEC, Michal. *Kapitoly z dějin královského města Nymburka, od dob nejstarších do roku 2009*. Cheb, Svět křídel, 2009. ISBN 978-80-86808-75-8, str. 271

Příloha č. 2

Materiály k programu Významné stavby – zaměřeno na architekturu

Materiály, které jsou níže uvedeny, jsou připravené k použití.

1) Krematorium

Zdroj fotografie: <https://www.archiweb.cz/b/mestske-krematorium-v-nymburku>

Text:

Nymburské krematorium bylo postaveno v letech 1922 – 1924 podle návrhu architektů Bedřicha Feuersteina a Bohumila Slámy. Jedná se o jednu z prvních puristických staveb na českém území. Architektonický sloh, ve kterém je tedy budova vystavěna se nazývá purismus. Slovo purismus pochází z latinského purus neboli čistý. Architekti se snažili o stylovou čistotu v tvorbě. Od roku 2017 je nymburské krematorium národní kulturní památkou.¹³⁸

Hádanka na lístečku na parkovišti:

Kdo má svátek 24. dubna? Je také patronem všech skautů a skautek. Také se říká, že na sv. _____ vylézají hadi a štíři.

Budově, která nese jméno z hádanky, se také jinak říká svatostánek.

Už víš, kam povedou tvé další kroky?

Správná odpověď: Kostel sv. Jiří

¹³⁸ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

2) Kostel sv. Jiří

Zdroj obrázku: <https://www.mistnikultura.cz/noc-kostelu-2012-ve-sv-jiri-v-nymburce-etc-v-rezii-galerie-j2>

Text:

Kostel sv. Jiří je římskokatolický kostel postavený v 16. století. Původně stál na místě současného kostela kostelík v gotickém stylu. Ten byl ale zbořen a na jeho místě postaven současný kostel, který byl původně postaven v renesančním slohu, ale později byl výrazně přestavován.¹³⁹

V současné době je kostel pro veřejnost uzavřen. Možnost navštívit jej je tak pouze při zvláštních příležitostech jako jsou například noc kostelů nebo dny evropského kulturního dědictví.

Zajímavost:

V parku okolo kostela byl dříve městský hřbitov. Na hřbitov se podle matričních záznamů pohřbívalo již od založení kostela. V roce 1963 byl však hřbitov zrušen, a to velice necitlivě a bez úcty. Většina náhrobních kamenů oproti původním slibům byla zničena a rozprodána jako stavební materiál. Hroby byly zasypány, pouze pár ostatků bylo přestěhováno na nový hřbitov. V současné době je na místě bývalého hřbitova park.

Úkol:

Vymyslete sestavu alespoň o pěti cvicích a zacvičte ji. Kde je možné se s takovým cvičením setkat? Další budova má název po spolku, který v ní sídlí:

Správní odpověď: Sokolovna

¹³⁹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

3) Sokolovna

Zdroj

obrázku:

<https://www.historickasidla.cz/redakce/index.php?dr=2524&xuser=&lanG=cs>

Text:

Budova nymburské sokolovny byla postavena v roce 1898 k třicátému výročí založení Sokola ve městě. Projektantem budovy byl architekt Josef Žák z Prahy a stavitelem byl Emil Prückner z Nymburka. Budova je postavena v novorenesančním stylu, zdobená sgrafitovými štíty a figurálními sgrafity, jejichž autory jsou Jaroslav a Karel Špillarovi. Na budově jsou umístěné dvě významné pamětní desky. První je věnována návštěvě T. G. Masaryka v roce 1902, druhá je věnována politickému procesu z roku 1950. Třetí pamětní deska je umístěna uvnitř budovy a připomíná oběti první a druhé světové války z řad Sokolů.¹⁴⁰

Sokol – pár informací

Sokol je český tělocvičný spolek, který má dlouhou historii. Za zakladatele Sokola jsou považováni Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Nejznámějšími mottý jsou: „Ve zdravém těle, zdravý duch.“, „Tužme se.“, „V mysli vlast, v paži sílu.“

Úkol:

- 1) Seřad'te se podle data narození od nejstaršího k nejmladšímu
- 2) První vyjmenuje vyjmenovaná slova po M
- 3) Poslední řekne násobky čísla 6 (maximálně do 100)

¹⁴⁰ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

Kde získáváš znalosti, které jsi pro splnění úkolu potřeboval?

Správná odpověď: ZŠ Tyršova

4) Základní škola Tyršova + Kaple sv. Jana Nepomuckého

Zdroj obrázku: <https://www.meu-nbk.cz/projekty/index.php?projekt=33>

Text ZŠ Tyršova:

Základní škola Tyršova vznikla po přestavbě dominikánského kláštera. Škola v Tyršově ulici je nejstarší nymburskou základní školou. V roce 1882 na místě staré budovy byla postavena nová škola, která byla chlapecká. Budova byla postavena v novorenesančním stylu. V roce 1891 bylo přistavěno další křídlo, tentokrát pro dívky.¹⁴¹ Nové křídlo bylo postaveno též v novorenesančním stylu. V letech 2007 – 2008 byla ke škole přistavěna moderní přístavba. Stará a nová budova jsou propojené moderní prosklenou částí.

Úkol:

Součástí budovy školy byla i kaple, která nese název po svatém, který byl svržen z Karlova mostu do Vltavy? Jeho svatozář je obvykle doplněna pěti hvězdami. Jak se světec jmenuje?

Správná odpověď: sv. Jan Nepomucký, další místo je kaple sv. Jana Nepomuckého, která byla součástí budovy školy, dnes má již pouze samostatný vchod.

¹⁴¹ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4., str. 246 - 247

Kaple sv. Jana Nepomuckého

Zdroj obrázku: <https://www.meu-nbk.cz/projekty/index.php?projekt=6>

Text kaple sv. Jana Nepomuckého:

Kaple sv. Jana Nepomuckého je chráněná kulturní památka. Jedná se o stavbu, která byla pravděpodobně postavena společně se stavbou dominikánského kláštera koncem 13. století. Zajímavostí je dělová koule, která je zazděná do východního opěráku kaple. Jedná se o pozůstatek třicetileté války (třicetiletá válka probíhala v letech 1618 – 1648). Architektonickým stylem, ve kterém byla kaple vystavena, je gotika. Avšak v roce 1771 došlo ke značné přestavbě a sice do stylu baroka. Došlo ke snížení oken i klenby.¹⁴²

Úkol:

Doplň chybějící slova:

Romeo a _____ - autor: _____

Labutí _____ - autor: _____

Prodaná _____ - autor: _____

Kde můžeš uvedená díla vidět?

Správná odpověď: divadlo

¹⁴² ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

5) Hálkovo divadlo

Zdroj obrázku: <https://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=73>

Text:

Budova Hálkova divadla byla vystavěna v letech 1935 – 1936. Divadlo bylo slavnostně otevřeno dne 15. listopadu 1936. Budova je postavena v kubistickém stylu podle návrhu architektů Ladislava Caňkáře a Jaroslava Koska. Jaroslav Kosek byl žákem významného architekta Josefa Gočára.

Úkol:

Vylušti křížovku, v tajence získáš název místa, které bude další zastávkou.

1. Kroužky, které potřebují novomanželé ke stvrzení sňatku.....
2. V čele našeho města je (funkce).....
3. Na radnici sídlí městský.....
4. Aby novomanželé sňatek stvrдили, musí oba říct své.....
5. Otec, matka a děti tvoří dohromady.....
6. C
7. Ženich potřebuje ke svatbě ještě.....

		Tajenka						
	1.							
	2.							
3.								
	4.							
5.								
	6.		C					
	7.							

Správné řešení:

Tajenka - řešení								
	1.	P	R	S	T	E	N	Y
2.	S	T	A	R	O	S	T	A
3.	Ú	Ř	A	D				
	4.	A	N	O				
5.	R	O	D	I	N	A		
	6.		C					
	7.	N	E	V	Ě	S	T	U

6) Radnice

Zdroj obrázku: https://cs.wikipedia.org/wiki/Nymbursk%C3%A1_radnice

Text:

Nymburská radnice byla postavena v letech 1524 – 1526. Zcela dokončena byla budova až v roce 1546 a jedná se o chráněnou památku. Radnice je postavena v renesančním stylu a v současné době zde sídlí několik agend městského úřadu. Je zde také slavnostní síň, ve které se konají svatby, vítají se zde noví občané a také se zde slavnostně předává maturantům nymburských středních škol maturitní vysvědčení. V 17. století budova radnice vyhořela a její oprava byla provedena jen ledabyle. V dalších letech proběhla velice nevhodná klasicistní úprava – bylo například zazděno podloubí. Ve 20. století pak došlo alespoň k částečné nápravě a budova byla upravena alespoň částečně zpět do renesanční podoby. V pozdějších letech bylo také zrekonstruováno sklepení uvnitř radnice a v současné době se využívá jako výstavní prostory. V roce 2023 proběhlo odborné restaurování stropů pod podloubím.

Poznámka: Při zastávce u budovy radnice se jde dovnitř do sklepních prostor. Žáci jsou zde seznámeni s renesanční hudbou.

Úkol:

Ve které budově je možné slyšet podobnou hudbu? Kde můžeme slyšet chrámovou hudbu?

Správná odpověď: kostel sv. Jiljí, jedná se o další zastávku

7) Kostel sv. Jiljí

Zdroj

obrázku:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Jilj%C3%AD_\(Nymburk\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Kostel_svat%C3%A9ho_Jilj%C3%AD_(Nymburk))

Text:

Je zřejmé, že kostel sv. Jiljí byl založen společně s městem a byl budován současně s městskými hradbami a dominikánským klášteřem. Kostel je stejně jako ostatní významné veřejné stavby z počátku zakládání města postaven z režných pálených cihel (stejně tak i hradby a klášter). Nejstarší částí kostela je raně gotický presbytář z druhé poloviny 13. století.¹⁴³ Kostel poměrně brzy po vystavění vyhořel a sice v roce 1343. Byl obnoven a přistavěno bylo bazilikální trojlodí. Kostel měl původně také dvě věže – severní – červenou, cihlovou, která byla postavena zároveň s lodí kostela a jižní – bílou, postavenou z pískovcových kvádrů pravděpodobně za vlády Karla IV.¹⁴⁴

¹⁴³ ŘEHOUNEK, Jan. *Nymburk: královské město v červených hradbách*. Nymburk: Kaplanka, 2012. ISBN 978-80-87523-04-9.

¹⁴⁴ ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

Kostel se později dočkal také barokních úprav. V polovině 19. století došlo k ubourání červené věže, jelikož byla v důsledku požárů značně statisticky narušena. Do současné doby tak kostelu zůstala pouze jižní – bílá věž. V 19. století také započala regotizace kostela, avšak došlo pouze k realizaci zlomku původních plánů. Hlavní oltář je barokní, ale stavba kostela je vzácná ukázka gotické cihlové architektury.

Úkol:

Doplň správně chybějící slova:

Česká republika – systém dělby státních mocí

Výkonná moc – prezident a v _____

Zákonodárna moc – p _____

Soudní moc – čtyřstupňová soustava s _____

Zvýrazněné slovo je dalším cílem cesty.

Správné řešení:

Česká republika – systém dělby státních mocí

Výkonná moc – prezident a vláda

Zákonodárna moc – parlament

Soudní moc – čtyř stupňová soustava soudů

Cíl cesty: soud

8) Budova soudu

Zdroj obrázku: https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/misto-kterym-se-prohnaly-dejiny-nymbursky-soud-slavi-100-let-20201106.html

Text:

Budova nymburského soudu byla postavena na místě, kde dříve stával menší hrad, který se nazýval Kamenný dům. Kamenný dům dříve sloužil také jako rychta, tedy sídlo vedení města. V 18. století byl původní dům přestavěn na pivovar, připomínkou nám jsou do dnešní doby sklepy, které po pivovaru zůstaly. Současná budova soudu byla vystavěna v letech 1915 – 1919, zkolaudována byla v roce 1920. Nová budova soudu byla postavena v novorenesančním stylu. Při stavbě nové budovy byla zbourána i poslední brána do města, tzv. Fortna. Jak již název budovy napovídá, dnes v budově sídlí Okresní soud v Nymburce.

Úkol:

Odpověz správně na otázky:

- 1) Jak se nazýval muž, který ve středověku vykonával trest smrti? (na 3 písmena)
- 2) Jak se jmenoval dům, ve kterém výše zmíněný vykonavatel trestu bydlel?

Odpověď na druhou otázku je naším dalším cílem.

Správná odpověď:

- 1) KAT
- 2) Katovna

Dalším cílem cesty je katovna.

9) Katovna

Zdroj obrázku: <https://www.turistika.cz/mista/nymburk-stara-katovna/detail>

Text:

Budova katovny je postavena v barokním stylu a nachází se mezi dvěma příkopy původního středověkého opevnění města. Budova byla pravděpodobně vystavěna v 17. století a sloužila jako domov popravčího. Nedaleko objektu původně stávala také věž, která sloužila jako mučírna a vězení. Budova katovny je kulturní památkou.

Úkol:

Kde bude naše společná cesta končit? To se dozvíš, pokud vyluštíš následující šifru:

Šifra:

3 10 13 15 1 20 10 3 5 20 21 26 11 5 22 8 19 1 4 5 2.

Řešení:

Cíl naší cesty je u hradeb.

Případná nápověda k řešení šifry:

Každé písmeno v abecedě odpovídá jednomu číslu. Je počítáno také s písmenem CH.

10) Hradby

Zdroj

obrázku:

https://cs.wikipedia.org/wiki/M%C4%9Bstsk%C3%A9_opevn%C4%9Bn%C3%AD_%28Nymburk%29

Text:

Středové opevnění města Nymburka je chráněné jako kulturní památka. Podle dostupných pramenů začalo být opevnění budováno ihned po založení města (jako nejpravděpodobnější rok založení Nymburka se uvádí rok 1275). Původně součástí opevnění bylo cca padesát věží, do dnešního dne se dochovalo věží šest. Součástí

městského opevnění byly také původně čtyři brány, které byly vstupními body do města. Do dnešního dne se bohužel nedochovala brána žádná, všechny byly zbourány. Architektonický sloh, ve kterém byly hradby vystavěny, je gotika.

Závěrečná aktivita u hradeb:

Vaším úkolem je přiřadit fotografie, názvy budov a architektonických stylů správně k sobě.

Poznámka: Zde budou využity fotografie viz. výše.

Lístečky k rozstříhání:

HRADBY	GOTIKA
KATOVNA	BAROKO
SOUD	NOVORENESANCE
KOSTEL SV. JILJÍ	GOTIKA
RADNICE	RENESANCE
DIVADLO	KUBISMUS
KAPLE SV. JANA NEPOMUCKÉHO	GOTIKA
ZŠ TYRŠOVA	NOVORENESANCE
SOKOLOVNA	NOVORENESANCE
KOSTEL SV. JIŘÍ	RENESANCE
KREMATORIUM	PURISMUS

Podklady k závěrečnému úkolu dostane každý žák svoje, také dostane každý čtvrtku, kam si po kontrole nalepí správně přiřazené pojmy.

Příloha č. 3

Materiály vytvořené pro program Významné osobnosti

Materiál 1 – Eliška Přemyslovna

Fotografie:

Zdroj fotografie: <https://www.stoplusjednicka.cz/eliska-premyslovna-hrda-princeznatizadostiva-kralovna>

Text:

Eliška Přemyslovna (12. 1. 1292 – 28. 9. 1330)

Eliška Přemyslovna se narodila 12. ledna 1292 do královské rodiny Přemyslovců. Jejím otcem byl český a polský král Václav II. a matkou Guta Habsburská. Eliška pocházela z deseti dětí, ale jen pět jich přežilo do dospělosti. Eliška vyrůstala ve svatojiřském klášteře, kde působila jako abatyše její teta Kunhuta Přemyslovna. Eliška se stala manželkou Jana Lucemburského.¹⁴⁵

Eliška byla poslední Přemyslovnou na českém trůně. Měla sedm dětí, čtyři dcery a tři syny. Jejím třetím dítětem byl Václav (Karel IV.), který se později stal českým králem a římským císařem.

První léta manželství s Janem:

„V prvních relativně klidných letech manželství se narodily dvě dcery Markéta a Jitka. Eliška měla v té době na Jana značný vliv, neboť byla starší a zkušenější. Chtěla, aby Jan obnovil

¹⁴⁵ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

velikost a prestiž českého státu, jako byla v době jejího otce. Jan ale narazil na tvrdou realitu v zemi, kterou ovládala odbojná šlechta. Eliška se snažila uplatňovat svůj vliv ve vládní politice, a to i samostatně bez Jana, který byl často nepřítomen a do Čech jezdil většinou jen pro peníze.

Manželství Jana a Elišky tak začalo dostávat povážlivé trhliny a král trávil stále více času v cizině. Problémem byla i Janova prchlivá povaha, Eliščina tvrdohlavost a také rozdílné názory obou manželů na státní záležitosti.

*Vláda Jana Lucemburského tak postupně přerůstala v boj mezi oběma manželi a jejich příznivci. Na straně Jana stáli šlechtici v čele s Jindřichem z Lipé a na straně Elišky její hlavní spojenec Vilém Zajíc z Valdeka a jeho příznivci. Jednalo se nejenom o osobní nevraživost, ale hlavně o výnosné posty.*¹⁴⁶

Spojení s Nymburkem:

Psal se rok 1310, květen a Eliška Přemyslovna musela uprchnout z Prahy před intrikami svého švagra, Jindřicha Korutanského. Jindřich chtěl Elišku uvěznit, to ale ona nehodlala dopustit, a tak se v doprovodu Jana z Vartenberka a vyšehradského probošta Jana Volka, který byl nevlastním bratrem Elišky, vydala na cestu z Prahy do Nymburka. Do Nymburka přijela 28. května 1310 a byla ubytována v domě U Černého orla. Útočištěm byl Nymburk Elišce do 29. června 1310.¹⁴⁷

Další informace je možné dohledat v populárně naučné literatuře, kterou budou mít žáci při programu k dispozici.

¹⁴⁶ *Eliška Přemyslovna*. Online. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Eliška_Přemyslovna. [cit. 2023-11-29].

¹⁴⁷ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

Materiál 2 – Božena Němcová

Fotografie:

Zdroj fotografie: <https://www.muzeumbn.cz/bozena-nemcova/puvod/>

Text:

Božena Němcová (4. 2. 1820 – 21. 1. 1862)

Božena Němcová se narodila jako Barbora Panklová.¹⁴⁸ Narodila se 4. února 1820 ve Vídni. Byla dcerou české služky a panského kočího.¹⁴⁹ Nedlouho po jejím narození se rodina přestěhovala, a sice do Ratibořic u České skalice. V dětství její vzdělání nebylo příliš dobré, ale velmi na ní působila její babička Magdalena Novotná a také pobyt v rodině německého správce, kde se dostala do styku s německou literaturou. Když bylo Boženě 17 let, byla provdána za úředníka finanční stráže Josefa Němce. Po svatbě se manželé velmi často stěhovali, během té doby se jim narodily 4 děti. Až v letech 1842 – 1845 zakotvili v Praze, kde Božena přišla do styku s vlasteneckou společností a dostala se tak do styku s téměř všemi představiteli české kultury té doby. To bylo pro ni jako pobídka k tomu, aby začala psát. V různých časopisech byly uveřejněny její básně, které ale v dalším její díle neměly žádný větší význam. V roce 1845 došlo k dalšímu stěhování, a sice na Chodsko. Díky vlastenecké aktivitě byli manželé Němcovi neustále sledováni policií.¹⁵⁰

¹⁴⁸ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

¹⁴⁹ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

¹⁵⁰ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

Vazby na Nymburk

V letech 1848 – 1850 žila Božena Němcová v Nymburce, kde napsala satirickou povídku Kávová společnost. Pobyt v Nymburce byl také inspirací pro povídku V zámku a v podzámčí. Při svém pobytu v Nymburce Božena bydlela ve vile doktora Brzoráda na Boleslavské třídě. Za svého pobytu se jí podařilo znepřátelit si konzervativní nymburskou smetánku, ale získala si zde i několik přátel jako například: Dr. Antonína Brzoráda, Med. Dr. Jana Dlabáče, rodinu Kulichovu z mlýnu Bašta v Drahelicích. V roce 1850 její muž byl přeložen do Uher a Božena se se svými dětmi odstěhovala do Prahy.

Nejznámější díla Boženy Němcové: Babička, Divá Bára, V zámku a podzámčí, Pan učitel

Další informace je možné dohledat v populárně naučné literatuře, kterou budou mít žáci při programu k dispozici.

Materiál 3 – Alfons Mucha

Fotografie:

Zdroj fotografie: https://cs.wikipedia.org/wiki/Alfons_Mucha

Text:

Alfons Mucha (24. 7. 1860 – 14. 7. 1939)

Alfons Mucha se narodil v roce 1860 v Ivančicích. Studoval v Mnichově a v Paříži. Po studiích v Paříži se tam usadil a pracoval jako ilustrátor a grafik. V letech 1888 – 1910 působil v USA a v Paříži. Jeho největším životním dílem je Slovanská epopěj. Na Slovanské

epopeji pracoval téměř osmnáct let. Alfons Mucha měl také svou vlastní malířskou školu. Patří mezi představitele secese s prvky českého folkloru.¹⁵¹

Spojení s Nymburkem

Alfons Mucha je s Nymburkem spojen skrze výtvarné dílo s názvem Poddání L. P. 1421 Bohu a Pražanům, které namaloval na popud MUDr. Josefa Šrámka, který byl předsedou správní rady nymburské spořitelny. Doporučení na Alfonse Muchu dal akademický malíř Hanuš Bohman. Obraz je součástí expozice Vlastivědného muzea v Nymburce a kopie obrazu je umístěna na městské radnici v Nymburce. Jedná se o nejvýznamnější výtvarné dílo, které je v Nymburce umístěno.¹⁵²

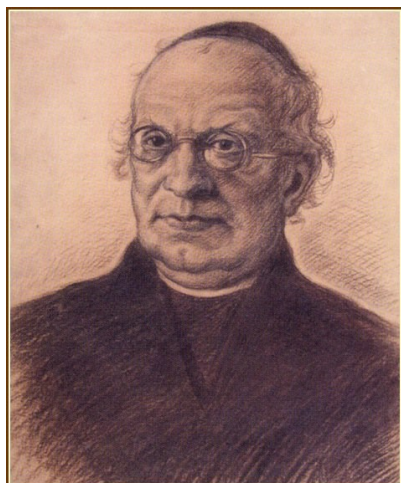
Další informace je možné dohledat v populárně naučné literatuře, kterou budou mít žáci při programu k dispozici.

¹⁵¹ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

¹⁵² ČERNÝ, Jiří. *Krok za krokem Nymburkem: manuál turistického průvodce : 70 zastavení v královském městě a 10 bonusů*. Nymburk: vydáno péčí města Nymburk, 2017. ISBN 978-80-88072-32-4.

Materiál 4 – Bohuslav Matěj Černohorský

Fotografie:

Zdroj

fotografie:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Bohuslav_Mat%C4%9Bj_%C4%8Cernohorsk%C3%BD

Text:

Bohuslav Matěj Černohorský (16. 2. 1684 – 1. 7. 1742)

Bohuslav Matěj Černohorský se narodil 16. února 1684 v Nymburce. Narodil se jako nejstarší ze 13 dětí. Jeho otcem byl nymburský měšťan a varhaník Samuel Černohorský, díky němuž získal základy hudebního vzdělání. V Nymburce žil do svých 14 let. V roce 1702 získal titul bakalář filozofie na pražské univerzitě. „V roce 1703 vstoupil do řádu minoritů u sv. Jakuba v Praze a roku 1710 se po dalších studiích stal řeholníkem.“¹⁵³ Poté odešel do Itálie, kde v letech 1710 – 1715 působil v Assisi a následně do roku 1720 v Padově. Poté se vrátil do Čech a v roce 1722 získal v Pardubicích titul magistra. Z jeho hudební tvorby se, bohužel, mnoho nedochovalo. Většina jeho díla shořela při požáru v kostele sv. Jakuba v toce 1754. Byl autorem chrámové hudby, mezi jeho nejlepší práce patří *fuga D dur*, *fuga Gis moll* a *fuga C moll*. Založil také varhanní školu.¹⁵⁴

¹⁵³ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8. str. 43

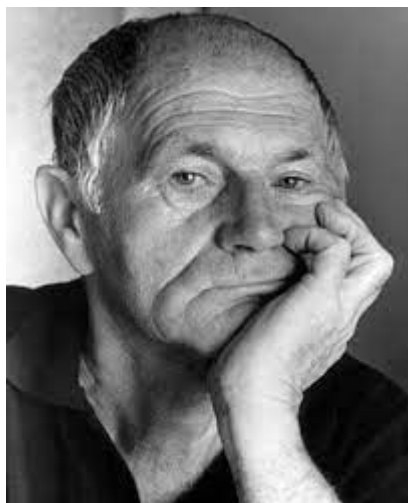
¹⁵⁴ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8., str. 43

V Tyršově ulici v Nymburce, v místě, kde stával jeho rodný dům, mu byla v roce 1984 slavnostně odhalena pamětní deska. Na jeho památku se také pravidelně od roku 1991 koná v Nymburce mezinárodní hudební festival Nymburské dny Bohuslava Matěje Černohorského, kde vystupují také žáci místní základní umělecké školy, která od roku 1990 nese jeho jméno.¹⁵⁵

Další informace je možné dohledat v populárně naučné literatuře, kterou budou mít žáci při programu k dispozici.

Materiál 5 – Bohumil Hrabal

Fotografie:

Zdroj fotografie: <https://www.polabskemuzeum.cz/2019/03/22/spisovatel-bohumil-hrabal-by-oslavil-28-3-2019-sve-105-narozeny>

Text:

Bohumil Hrabal (28. 3. 1914 – 3. 2. 1997)

Bohumil Hrabal se narodil 28. března 1914 v Židenicích u Brna jako nemanželský syn Marie Kiliánové. Jako malé dítě byl vychováván babičkou a dědečkem. Když mu byly čtyři roky, přestěhoval se k rodičům do Polné. V roce 1919 se přestěhoval s matkou a adoptivním otcem Františkem Hrabalem do Nymburka, kde byl jeho nevlastní otec účetním, správcem, a nakonec ředitelem nymburského pivovaru. V roce 1924 se k Hrabalovým přistěhoval strýc Josef, zvaný Pepin, který se stal jednou z hlavních postav Hrabalovy tvorby. V Nymburce Hrabal

¹⁵⁵ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

navštěvoval obecnou školu a státní reálku (nynější gymnázium, které nese jeho jméno – Gymnázium Bohumila Hrabala). Ve studiích pokračoval Hrabal na Právnické fakultě UK v Praze. V roce 1950 se Hrabal odstěhoval do Prahy. Od roku 1963 byl spisovatelem z povolání. V roce 1966 koupil Hrabal chatu v Kersku, kam jezdil pravidelně až do své smrti. Chatová oblast Kersko se stala předlohou pro mnoho Hrabalových děl. Podle Hrabalových děl byla natočena celá řada filmů a zinscenována řada divadelních her. Velmi významnou spoluprací byla spolupráce s Jiřím Menzelem, který natočil filmy jako: *Ostře sledované vlaky* (1966), *Skřivánci na niti* (1969), *Postřižiny* (1980), *Slavnosti sněženek* (1983).¹⁵⁶

Bohumil Hrabal se do Nymburka přistěhoval jako malé dítě s rodiči. Jeho vzorem pro tvorbu byl nejen strýc Pepin, ale později zejména lásky Bohumila Hrabala, kdy některé z nich pocházely z Nymburka. První láska Bohumila Hrabala byla teprve šestnáctiletá Jiřina Georgina Sokolová, která bydlela na nymburském Zálabí stejně jako Hrabalovi, a sice ve vedlejší ulici. Bohumil Hrabal zcela Georgině podlehl a jejich láska trvala celé čtyři roky, než se Georgina zamilovala do jiného muže, kterého si také vzala za manžela.¹⁵⁷

Hrabalova díla, která se vztahují k Nymburku: *Postřižiny*, *Městečko*, kde se zastavil čas, *Krasosmutnění*, *Harlekýnovy milióny*, *trilogie Svatby v domě*, *Vita nuova*, *Proluky*.¹⁵⁸

Další významná Hrabalova díla: *Slavnosti sněženek*, *Obsluhoval jsem anglického krále*, *Ostře sledované vlaky*

Zajímavost: V roce 1967 získal film *Ostře sledované vlaky*, který byl natočen podle Hrabalova díla, Oskara za nejlepší zahraniční film.

Další informace je možné dohledat v populárně naučné literatuře, kterou budou mít žáci při programu k dispozici.

¹⁵⁶ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

¹⁵⁷ Osobní archiv autorky, Jiřina Sokolová byla prababička autorky práce

¹⁵⁸ ČERNÝ, Jiří, Jiří ČERNÝ a Jitka MELÍŠKOVÁ. *Kniha osobností a organizací města Nymburka: od založení města do roku 2011*. Nymburk: Pro město Nymburk vydal Ivan Ulrych, 2011. ISBN 978-80-87275-49-8.

Materiál 6 – materiál pro závěrečnou aktivitu – přiřazování informací

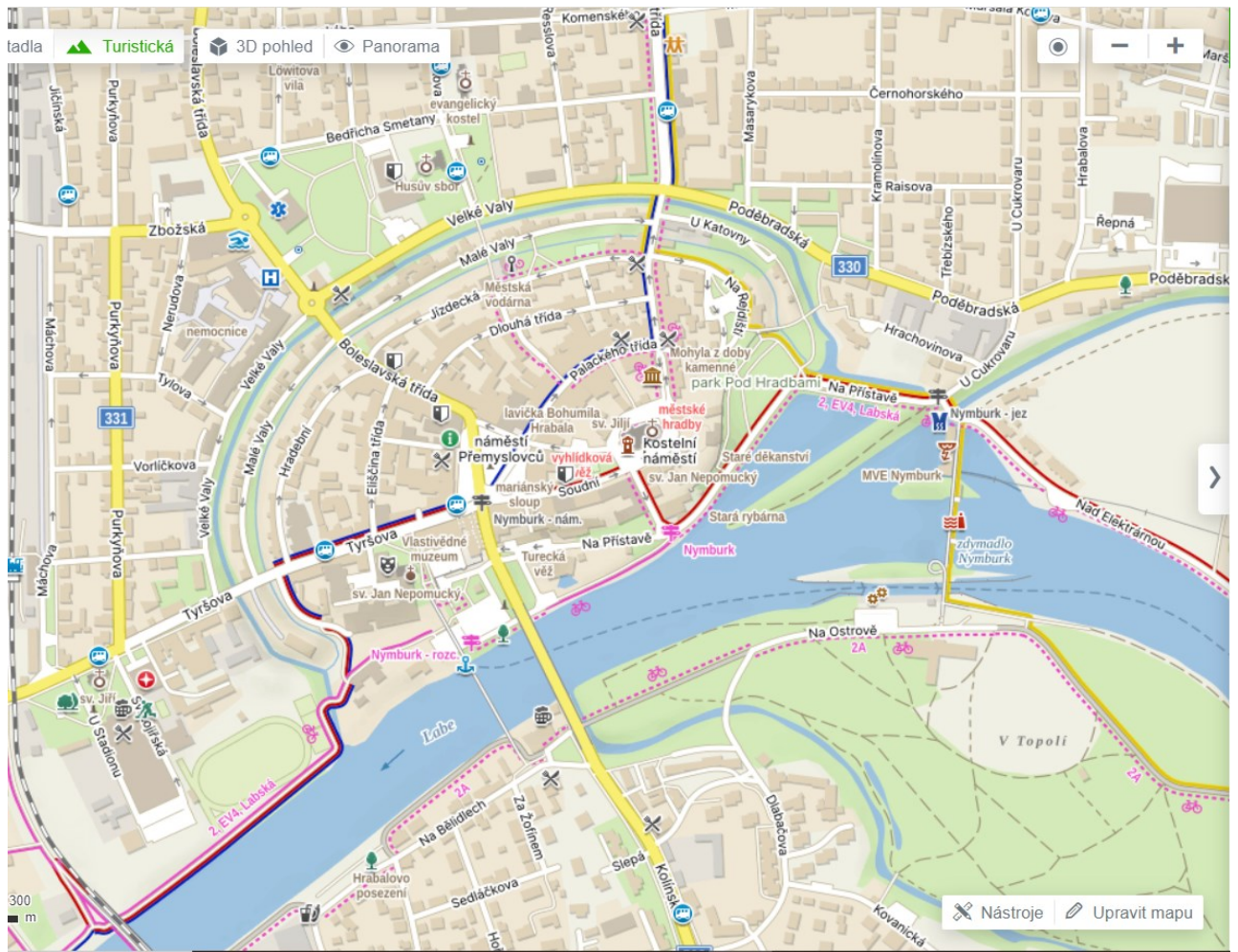
V tomto materiálu žáci obdrží nastříhané portréty či fotografie jednotlivých osobností viz. výše. Dále žáci obdrží níže uvedené lístečky a mapu, do které zakreslí, které místo v Nymburce je s danou osobností spojené.

Lístečky k rozstříhání:

Eliška Přemyslovna	Stará rybárna	Reliéf s příjezdem do města	Jan Lucemburský
Božena Němcová	Dům na Boleslavské ulici s bustou	rodné jméno Barbora Panklová	Kávová společnost
Bohumil Hrabal	Vila na nymburském Zálabí	Gymnázium	chata v Kersku
Bohuslav Matěj Černohorský	Základní umělecká škola	Festival hudby	působení v Itálii
Alfons Mucha	Muzeum	Radnice	chrámová hudba
Ostře sledované vlaky	Slavnosti sněženek	Postřižiny	varhanní škola
Městečko, kde se zastavil čas	V zámku a v podzámčí	Václav II.	Guta Habsburská
rodný dům Tyršova ulice	hudební skladatel	okno do katedrály sv. Víta	spisovatel
spisovatelka	manželka českého krále	matka českého císaře Karla IV.	malíř
Slovanská epopěj	působení v USA a v Paříži	malířská škola	Babička

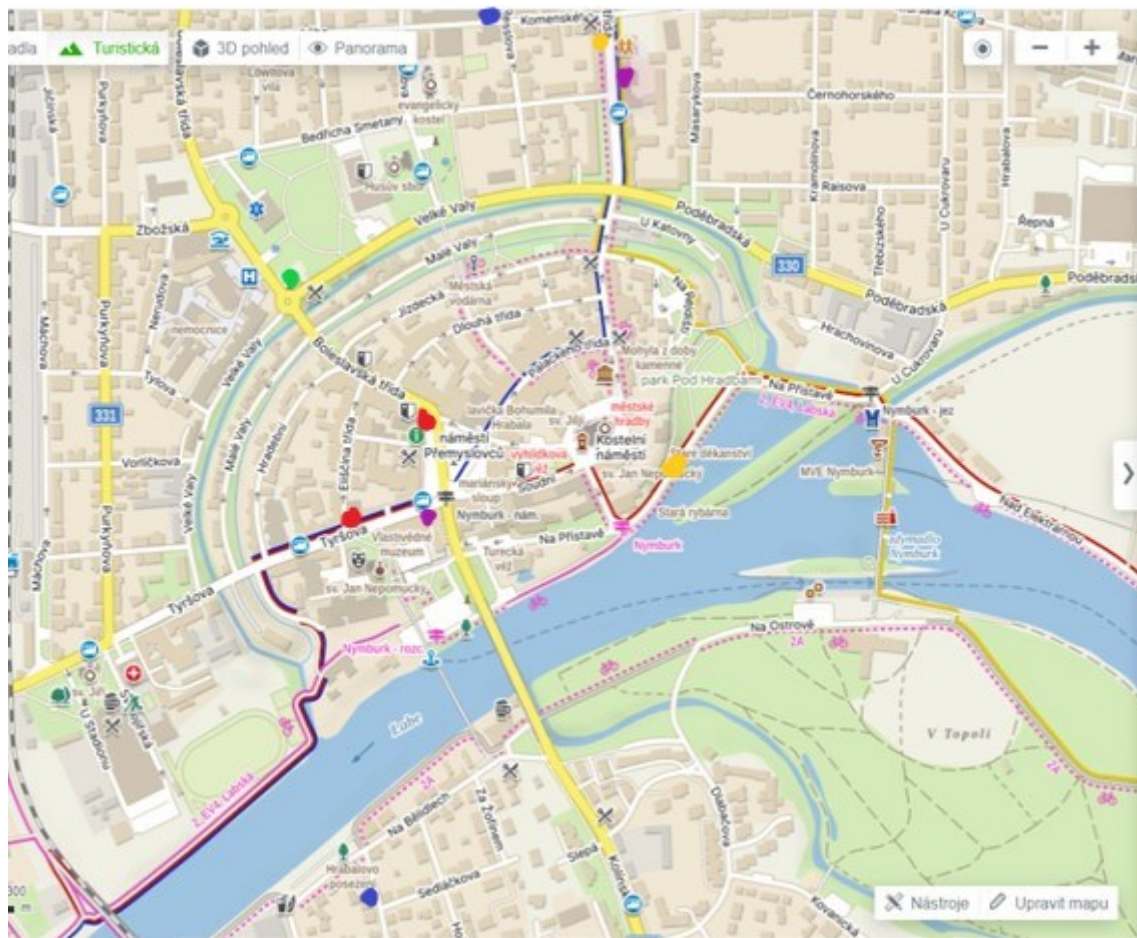
Mapa:

Mapa města obsahuje výšeč, která je pro splnění daného úkolu potřeba. Mapu žáci dostanou ve velikosti A3, aby bylo dobře vidět názvy ulic. Do mapy žáci zakreslí body různě barevnými fixami, tak aby právě jedna barva náležela pouze jedné osobnosti a na vedlejší papír vytvoří k barvám legendu. Níže je přiložena jak mapa, kterou žáci obdrží, tak mapa druhá se správným řešením úkolu.

Zdroj: <https://mapy.cz/turisticka?x=15.0413988&y=50.1854579&z=16>

Mapa – správné řešení s legendou:

Zdroj mapy: Zdroj: <https://mapy.cz/turisticka?x=15.0413988&y=50.1854579&z=16>

Legenda:

Modrá (Bohumil Hrabal): Komenského ulice – Gymnázium Bohumila Hrabala, Zálabská ulice – Hrabalova vila – dům, kde Hrabal s rodiči bydlel

Červená (Alfonso Mucha): Náměstí – radnice – vystavena kopie díla Alfonse Muchy, Tyršova ulice – Muzeum – místo, kde je vystaveno dílo Alfonse Muchy

Fialová (Bohuslav Matěj Černohorský): Palackého třída – Základní umělecká škola B.M. Černohorského, Tyršova ulice – dům, kde B.M. Černohorský bydlel

Zelená (Božena Němcová) – Boleslavská třída – dům, kde Božena Němcová bydlela, nyní je před domem umístěna busta Boženy Němcové

Žlutá (Eliška Přemyslovna) – Stará rybárna – místo, kam Eliška Přemyslovna údajně připlula, Palackého třída – dům, kde je nyní reliéf příjezd Elišky Přemyslovny do města, jako památka na příjezd Elišky do města